

ZES JAREN

EEMPOLDER

TELLINGEN

1973 - 1978

Aan deze uitgave werkten mee :

- De tellers van de subgroep Eempolder (zie blz. 82)
- Redactionele bijdragen:
F. Griffioen, mevr. A.C. Hartlief, N.A. Klippel,
R.P.H. v.Maanen, L.G. Persijn, A.G.H.W. Pluister,
P. v.d.Poel, S.H. Poelstra, mevr. H.W. Reddingius-
Schreuder, G.I. Rieken en H.P. Vos
- Samenstelling en productie: N.A. Klippel en mej. A.v.Leyden
- Illustraties : K.A. Mauer

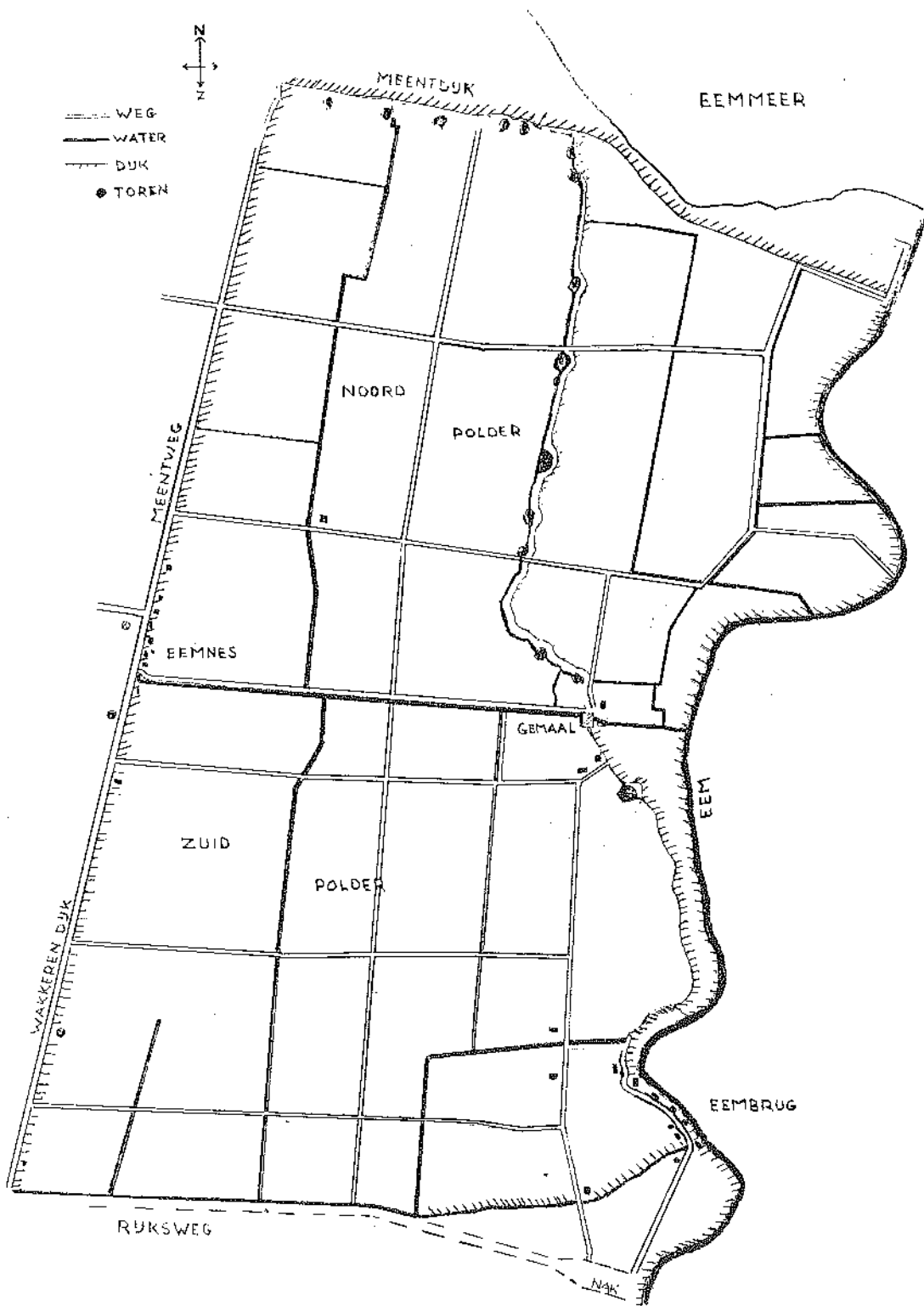
ISBN 90.9000205.7

1981 - Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, mikrofilm, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

I N H O U D

	Bladzij :
Voorwoord	5
Eemland - vroeger en nu	7 - 9
Eemland - land van wei en water	11 - 14
Trias biologica (flora en fauna)	15 - 16
Beschrijving en toelichting per waargenomen soort	17 - 56
Tabellen	57 - 79
Incidentele waarnemingen	81
Tellers en auteurs	82
Epiloog	83

VOORWOORD

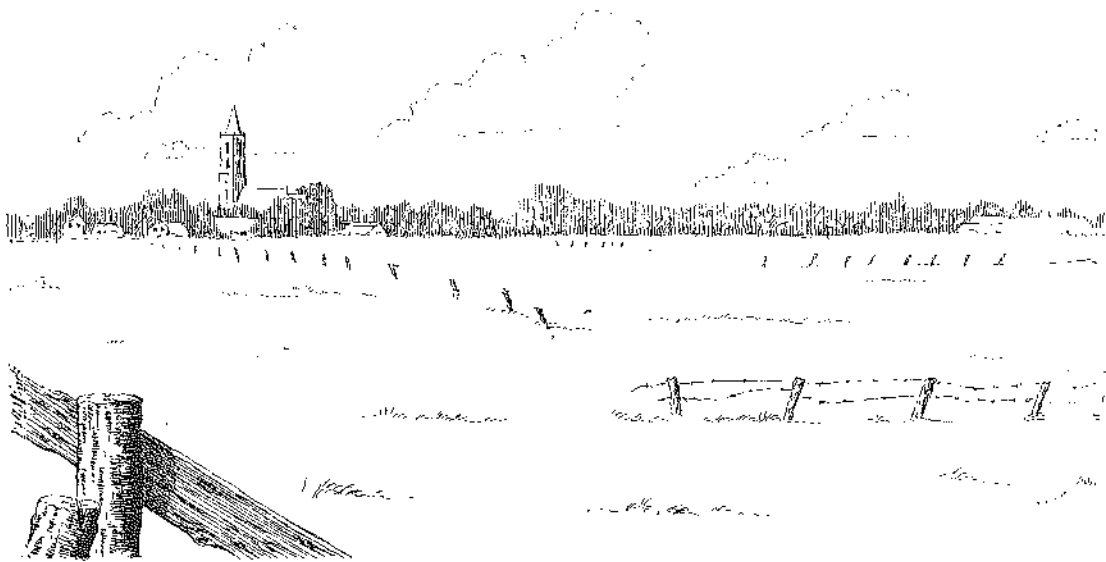
Eind 1972 werd op verzoek van de Werkgroep Ontwikkeling Eemland door de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken (VWG) aangevangen met het eens in de twee weken tellen van alle vogels in de Eempolders bewesten de Eem.

De Eempolders genieten van oudsher de belangstelling van vogelliefhebbers vanwege de vele weidevogels. Het ruim 2000 ha. grote telgebied wordt omsloten door de Eem, het Eemmeer, het dorp Eemnes langs de Wakkerendijk-Meentweg, de Rijksweg A1 en de Meentdijk. Het is een zeer open en uitgestrekt gebied met hier en daar langs de randen bebouwing en omvat wei- en hooilanden en enkele percelen bouwland.

Aan de oostzijde wordt het begrensd door de sterk meanderende Eem, waarvandaan op wisselende afstanden een zomerdijk loopt met een groot aantal doorbraakkolken (de wielen of waaien). Het vogelreservaatje aan de noordzijde langs de Eemmeerkust is buiten de tellingen gehouden.

Door de plaatsvindende veranderingen in de landbouw, zoals de intensivering van de vee- en grasteelt en de verlaging van de grondwaterstand, is de flora en fauna in dit gebied onder grote druk gekomen. Indien de voorgenomen ruilverkavelingen doorgang vinden, zullen door de bebouwing in de polder zelf en de verdere intensivering van de landbouw de flora en fauna nog meer bedreigd worden.

De opzet van deze tellingen door de VWG was en is door continue inventarisatie van de vogelpopulatie mogelijke veranderingen in deze populatie, zowel positieve als negatieve, te signaleren. In de loop van 1978 is door de telgroep Eempolders van de VWG besloten om tot dit tussentijds verslag te komen over de in voorgaande jaren (1973 t/m 1978) waargenomen vogelsoorten en de bijbehorende telresultaten. Aangezien de VWG zich zeer wel bewust is dat eventuele veranderingen in de vogelstand in de Eempolders pas over een veel langere periode gefundeerd aantoonbaar zijn, worden deze tellingen nog steeds voortgezet.

EEMLAND - vroeger en nu

Wanneer we iets over het ontstaan van de Eempolders willen weten, moeten we zo'n 270.000 jaar teruggaan in de geschiedenis. We bevinden ons dan aan het begin van de vóórlaatste ijstijd (Riss of Saale of Drenthien), die ongeveer 100.000 jaar duurde en die voor de geomorfologische wording van ons land van groot belang is geweest.

Het ijs drong van Scandinavië op naar het zuiden en bedekte het noordelijk deel van ons land tot aan de lijn Texel-Wieringen-Gaasterland-Urk-Meppel. Lange tijd bleef die grens gehandhaafd, doch toen ging het ijs in de vorm van grote lobben, die daar aanwezige rivierdalen volgend, verder zuidwaarts. Hierbij werden de in de loop der tijd gevormde rivierafzettingen (voornamelijk zand en grind) opgestuwd. Zo vulde een enorme ijslob het gehele gebied van de huidige Eempolders en de Gelderse Vallei. Aan de oostzijde werd het westelijk deel van de Veluwe opgestuwd; aan de westkant vormden de stuwwallen de Gooise en Utrechtse Heuvelrug.

Het ijs in de Eemvallei moet toen minstens 120 - 150 meter dik zijn geweest.

Op deze vóórlaatste ijstijd volgde een warmere periode, waarin het ijs terugtrok. Het afsmelten van de ijskap had een aanzienlijke stijging van het zeewater tot gevolg. Lage kustgebieden werden overstromd; tevens werden door het enorme geweld van het smeltwater uit de bergen, grote hoeveelheden zand en klei door diepe stroomdalen meegevoerd en afgezet in het kustgebied. Deze periode wordt aangeduid als Eemperiode of Emien. De zee, die toen vèr het huidige Eemgebied en de Gelderse Vallei binnendrong, was de Eemzee.

Tijdens de laatste ijstijd heeft het ijs ons land niet bereikt. Wèl moet het gedurende enkele perioden hier erg koud zijn geweest, terwijl ook zeer droge perioden voorkwamen. Tijdens de koude perioden was er geen boomgroei; tijdens de droge perioden was er zelfs practisch geen plantengroei. De wind had toen vrij spel en het hele land werd bedekt met fijne dekzanden, terwijl plaatselijk ook löss-afzettingen werden gevormd. Het dekzandpakket in de Eemvallei is 10 - 20 meter dik.

Toen ongeveer 9000 jaar geleden het klimaat veel milder werd, kwam er weer boomgroei. In de gebergten en in de poolstreken waren de gletschers en de resterende ijskappen veel groter dan nu, waardoor het zeeniveau ca. 20 meter lager was dan in onze tijd. De kust lag hierdoor veel meer westelijk en het hele westen en noordwesten van ons land was een gebied met veel moerassen en zoetwatermeren, waarin zich veen ontwikkelde. Wanneer gedurende lange tijd de zeespiegel weer hoger was, werd het veen bedekt met zand en klei. Ook in de Eemvallei ontstonden op deze wijze veenpakketten, bedekt met een meer of minder dikke kleilaag.

In de Romeinse tijd is er sprake van een meer "Flevo", een verwijding van de rechter arm van de Rijn. Veel later, het zal omstreeks 800 j. na Chr. zijn geweest, heette het inmiddels groter geworden meer "Almaere", hetgeen zo iets betekent als "rustige zoetwaterplas". Tot ongeveer 1450 - 1500 was het vermoedelijk nog overwegend zoet tot brak water. Soms was er een sterke opstuwning van zout water bij storm uit het noordwesten, doch de toevoer van zoet water uit de rivieren zorgde voor het nodige tegenwicht.

Tussen ca. 1200 en 1500, een periode met verhoogde stormvloed activiteit, vond landvernietiging op grote schaal plaats. Langs de Veluwe kust, bij voorbeeld, ging in 1367 veel land verloren. Oud-Naarden, in 1350 tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten verwoest, werd op veiliger afstand van de kust herbouwd. Het doorlaatvermogen van de zeegaten en de passage Enkhuizen-Staveren werd veel groter, waardoor de eb- en vloedwerkingen meer invloed kregen. Dat het zoutgehalte toen niet veel hoger werd, is te danken aan grote watertoevoer van de IJssel, het Zwartewater, de Vecht en de Eem.

Omstreeks 1300 was men begonnen met de kwetsbare laagveengebieden tussen West-Friesland en het IJ af te sluiten. Toen ontstonden de "dam"-dorpen en -steden Schardam, Edam, Monnikendam, Amsterdam, enz. In deze dammen kwamen sluizen; zo kon men overtollig binnenwater spuien en het zoute water buiten houden. De naam "Sudersee" werd voor het eerst in de Duitse Hanzesteden gebruikt in de 14e eeuw, wanneer er sprake was van het verlenen van voorrecht aan steden aan de Sudersee. Als "Suderzee" werd de naam door de Hollanders overgenomen.

In het gebied van de huidige Eempolders bereikte het veenpakket een dikte van 5 à 7 meter. Dit veen werd later vrijwel overal bedekt met een kleilaag, die na ca. 1200 werd afgezet door de Zuiderzee. Een factor van groot belang is hierbij geweest, dat tengevoelge van ontwatering klink optrad, waardoor het land in veel gevallen 2 meter en meer lager kwam te liggen en het gebied dikwijls overstroomd werd. Rond het jaar 1100 zullen de polders dan ook veel kleiner zijn geweest dan thans. Veel van wat nu land is, zal toen water zijn geweest. De loop van de Eem schijnt ongeveer hetzelfde te zijn als toen, met dit verschil dat de stroom niet zo'n smalle geul was als nu, maar in de nabijheid van de Zuiderzee een soortdelta vormde. Er wordt ook aan getwijfeld of de rivier aan weerszijden duidelijke oeverwallen had. Hoe de kustlijn in die tijd precies liep is niet bekend, doch men vermoedt dat zulks veel zuidelijker was dan nu.

Bij de vestiging van de mens in de polder moest een waterkering worden aangelegd, wilde men het land kunnen benutten. Men woonde achter de Wakkerendijk (van welke naam overigens pas sprake is in 1449 als "Wackersweg"). De weg liep toen niet zoals nu over de kop van de dijk, doch iets westelijker. Dit verklaart het feit dat er nog enkele boerderijen zijn die de ingang aan de achterkant hebben.

Omstreeks 1500 werden de Meentdijk en de Zomerdijk opgeworpen. Ook werd in die tijd de Eemnesservaart gegraven en het sluisje gemaakt. De dijken waren

niet hoog genoeg en niet voldoende stevig om bij storm en springtij het water tegen te houden, zodat herhaaldelijk dijkdoorbraken plaatsvonden. Overigens hebben wij aan deze dijkdoorbraken de "waaien" of "wielen" te danken. Het zijn de kolken die ontstonden vlak achter de dijk waar deze was doorgebroken. De dunne klei- of veengronden zijn hier overdekt met materiaal (voornamelijk zand) uit deze wielen. Dit z.g. overslagzand varieert op korte afstand sterk in dikte. Op dit zand is veelal nog weer een jonger kleidek afgezet. Onderling verschillen de waaien in diepte, terwijl ook de bodemsamenstelling (klei, veen, zand of grind) maakt dat vele waaien een onderling verschillend eigen karakter hebben.

Zolang de Zuiderzee niet was afgesloten, werden de polders door de zee overstromd. Het kalihoudende zeeslib bemestte soms wel driemaal per winter de weilanden. Alles ten oosten van de Wakkerendijk was één watervlakte, waar alleen de boerderij bij de molen (later het gemaal) bovenuitstak. Soms kwam het water over de Wakkerendijk en in de loop des tijds zijn heel wat mensen en dieren verdronken.

Ná 1883, toen het stoomgemaal werd gebouwd, werd het althans zomers gunstiger. Vóór die tijd wilde de kwaliteit van het hooi nogal eens te wensen overlaten door de overstromingen tegen de hooitijd. Na het gereedkomen van de Afsluitdijk in 1932 zijn er geen stormvloedden meer voorgekomen.

Vóór de ruilverkaveling (1940) waren er geen wegen in de polders. De boeren die stukken land hadden gepacht als hooiland in de buurt van de Eem, hadden recht van uitweg over de voorlanden. Dat hield in dat percelen land, niet gelegen aan een weg, ná 24 juni (St. Jan) het recht van uitweg hadden over de voorgelegen percelen, en dan nog "binnen de grenzen der noodzakelijkheid en met de minste schade". De datum 24 juni werd aangenomen omdat vóór die datum het land te nat was en de doorgang te schadelijk. Het vee kwam pas ná het hooien in de polder.

Dit was de situatie tot ± 1940. Als er eenmaal wegen zijn, wordt het vee ook verder in de polders geweid en gaat men met de melkbus voorop de fiets of met een tweewielig wagentje op luchtbanden naar de koeien. Langzaam verandert nu de situatie. De waterstand wordt verlaagd opdat met moderne machines gewerkt kan worden. Nu het zeeslib het land niet meer bemest, wordt kunstmest gebruikt, waardoor dan weer het hooi vroeger binnen gehaald kan worden. Dit alles heeft natuurlijk - en niet in gunstige zin - z'n invloed op de vogelstand.

Het is te hopen dat het gebied niet verder zal worden aangetast, niet alleen ter wille van de avifauna, doch ook omdat het een landschap betreft van grote cultuurhistorische waarde.

Literatuur

- Heide, G.D. v.d. Van landijs tot polderland (1965)
Klerk, A.P. de Een streekdorp. Bijdrage tot de historische geografie van de Gemeente Eemnes tot ca. 1450. (1974)
- Klerk, A.P. de Historische geografie en ruilverkaveling - Enkele overwegingen ter bescherming van het Eemnesser kultuurlandschap. Kon. Ned. Aardr. Genootschap. Geografisch tijdschrift, nieuwe reeks XI-1977-5
- Ploeger, P.L. Applicatiecursus aardrijkskunde mavo/Ibo 1974-1976, 2e jaar. (A'dam 16-3-1976)
- Ploeger, P.L. De wordingsgeschiedenis tijdens het Pleistoceen
Sleumer Tzn, W. Eemnes, randgemeente van het Gooi. Stichting Universitaire Uitgaven (A'dam 1950)
- Ypman, Y.N. Geschiedenis v.d.Zuiderzeeverij. Acad. proefschr.(1962)

EEMLAND - land van wei en water

Zes jaar tellen in "ons" Eempoldergebied; zes jaar met graspiepers en grutto's, zomerse kemphaantjes en winterse kramsvogels, vierentwintig seizoenen met meeuwen en spreeuwen, wulpen en watersnippen, torenvalken en tureluurs.

Om tureluurs van te worden? Toch niet!

Dit ruime gebied biedt weidse mogelijkheden aan ruiter en recreant, aan visser en vogelaar; deze laatste vond er verschillende niet-verwachte vogels; tellingen en incidentele waarnemingen van oplettende vogelvrienden leverden vele verrassingen op zodat uit veel vermeldenswaardigs dit stukje kon worden samengesteld.

Aan het begin van het jaar, onder dan vaak heersende barre winterse dan wel kwakkelomstandigheden, zijn leuke waarnemingen te doen; in open water bij het sluisje in de Eemnesservaart duiken de dodaarsjes, soms wel zeven in getal; vanuit de bomen rond de boerderij kijkt een slaperige ransuil in onze richting en soms zelfs meer dan één; uit de rietkragen bij de wielen vliegt onverwachts een roerdomp op, geel en bruin als het riet zelf, en een enkele keer dobberen er wat nonnetjes in een waai.

Soms ook komen er in deze tijd de ganzen naar het gebied, vooral het noordelijk deel ervan is in trek; zo troffen we eens een gemengde groep van ongeveer 500 grauwe en 170 kolganzen aan in de Vennepolder; er lag sneeuw, het was nogal koud en de dieren waren waakzaam en voorzichtig. Rond de groep ganzen een flink aantal smienten - we telden er circa 450 - die in troepjes opvlogen, dan weer neerstreken in het gras. Het geheel leverde een spectaculaire aanblik op en het is waarschijnlijk, dat winterse invloeden in deze een niet te onderschatten rol spelen.

Een waarneming van een brandgans in dit gebied door één van onze tellers is natuurlijk ook zeer de moeite waard; misschien overgewaaid uit de Flevoland?

Stootvogels zijn nu ook aanwezig, zij het in zeer wisselende aantallen, wat veelal in verband staat met de dichtheid van de muizenbevolking in de polder. Buizerds, soms wel een twintigtal, verspreid over het gebied, zittend op paaltjes of wiekend boven bevroren weilanden; een enkele keer de hier zeldzame ruigpootbuizerd of een smelleken en bijna altijd wel een aantal torenvalken.

Typisch is in deze tijd de waarneming van een kleine bonte specht in de omgeving van het Raboes. Ook vallen de kleine groepjes holenduiven op, die blijkbaar wel in deze polder willen overwinteren, wanneer althans vorst en kou niet al te streng regeren

Langzamerhand komt er meer lente in de lucht - de tellingen gaan tussen de buien door en leveren vooreerst enkele vogels op die op voorjaars trek zijn, zoals het in dit gebied zeldzame bokje en de ook niet alledaagse groenpootruiter. In sommige jaren is de goudplevier met enkele honderden exemplaren op trek vertegenwoordigd. Onder regenachtige omstandigheden worden drie reeën gesignaleerd, niet ver van de Meentweg in Eemnes. Maar wanneer we de krakend in kleine aantallen aantreffen en de sperwer jagend overkomt, de dotterbloemen in bloei staan en de grutto's en Kieviten roepen dan is de lente pas echt begonnen !

De laatste ganzen en de mooie sminten verdwijnen en maken plaats voor de elegante pijlstaarteenden, over het veld scherende boerenzwaluwen, baltsende tureluurs en blatende watersnippen.

De meimaand vervult velerlei lentebeloften : de velduil jaagt over de velden, op trek worden gele kwikstaarten gezien, tot zo'n 50 exemplaren toe, waarvan enkele in het gebied zullen blijven om de nestelen; de noordse gele kwikstaart, die een enkele keer wordt aangetroffen, zoekt het daarvoor echter liever wat noordelijker.

Zomertalingen voelen zich hier wel thuis in de slootjes en nu vinden we ook diverse tapuiten en paapjes, fraai getekende en waakzame vogels, de eerste graag op paaltjes of op een kluitje in het land, de laatste het liefst gezeten op tussen de paaltjes gespannen ijzerdraad.

Enkele bijzondere waarnemingen uit deze tijd wil ik u niet onthouden; een citaat : "Toen we het wiel bij de boerderij in het noordoel van ons telgebied hadden geïnspecteerd en terugliepen naar het hek, begon in het geboomte rond de boerderij een vogel te zingen, luid, rijk, met prachtige 'duu-duu-duu' en diepe 'tsjoek-tsjoeke-tsjoeke' tonen, even ingehouden, dan weer aanzwellend en uitbarstend in klank. Zo zingt alleen de nachtegaal en deze was blijkbaar op trek op deze heerlijke plek beland!"

Niet alledaags was ook de volgende waarneming, daarom nog een citaat : "De roodpootvalk bleef nog 10 minuten zitten op een afrasteringspaaltje langs een sloot om de veren te ordenen, waarbij de bruinrode onderkant met staart duidelijk waarneembaar was. Na van de oeverwal van de sloot een muis te hebben gegrepen vloog hij oostwaarts, richting Eem; daarna heb ik deze valk niet meer waargenomen. De hoofdkleuren waren leiblaauw, de vleugels donkerder dan de borstzijde."

Een vogel die zeer onregelmatig in het gebied voorkomt is de kwartel, die wel eens roepend wordt aangetroffen op plaatsen met hoog wuivend gras, waarin hij vrijwel onzichtbaar blijft.

De eveneens zeldzame oolevaars zijn, als ze het gebied tenminste aandoen, beter te zien. Ik noem hier een eigen waarneming, waarbij uit het centrum van het noordoel van het Eempoldergebied twee van deze majestueuze vogels opstegen, bestookt door grutto's, een torenvalk en ander gevogelte, dat op dat ogenblik bepaald weinig blijf gaf van gevoel voor decorum.

Langzaam en met uitgestrekte hals cirkelden beide uivers tot op grote hoogte, gingen dicht bij elkaar vliegen en verdwenen tenslotte in de richting van Laren. Even voor het begin van de zomer is het zeer levendig geworden in ons poldergebied : in de struiken rond de boerderijen jodelt de zwartkop en in de hogere bomen jubelt de uitbundige spotvogel. In de rietkragen zingen rietzanger, kleine karekiet of snor en een enkele keer een grote karekiet; een koekoek kijkt naarstig uit naar nesten van kleine zangertjes en houdt deze dan ook goed in de gaten wanneer zij over de waaïen wiekt

Na een drukke tijd van broedverzorging zien we nieuwe gezichten in de polder, diverse zang- en weidevogels die aan hun eerste levensjaar zijn begonnen; jonge purperreigers in hun egaal zandkleurig-bruine pakje proberen nu zelf iets eetbaars te bemachtigen, zonder hulp van hun ouders, die elders hun kostje opscharrelen. Deze prachtige vogels komen hier graag fourageren. Hetzelfde geldt, vooral de laatste jaren, voor de bruine kiekendief, waarvan ook wel eens een juveniel wordt aangetroffen, jagend op prooi. Soms verschijnt de ranke boomvalk, die de nu talrijke zwaluwen zeker niet versmaadt, doch ook wel andere vogels in adembenemende duikvluchten bemachtigt, waaronder zeker ook jonge weidevogels.

Een paar grepen uit een late jultelling: direct al een opzienbarende start: met een schel "tsjewiet" vliegt een zwarte ruiter op, duikt ergens een slootje in en blijft verder onzichtbaar. Op een andere plek trippelen op de geschoonde slootkanten niet minder dan vijf witgatjes en drie oeverlopers, ijverig de snavel in de oever borend naar allerlei eetbaars. Ook tortelduiven komen in ons vizier, waarbij nog te vermelden valt, dat alle nederlandse wilde duivensoorten binnen de telperiode in ons gebied werden signaleerd !

Traag verglijdt de zomer, soms loom en warm, dan weer te koud en te nat - al naar gelang de bonte wisselvalligheden van ons klimaat, dat het inderdaad naar veler mening nog wel eens te bont wil maken. Groepjes trekkende oeverzwaluwen duiden op een komend naseizoen, de gierzwaluwen cirkelen zuidwaarts, de grutto wordt vrijwel niet meer waargenomen; een enkele maal wordt de heldere roep van een regenwulp gehoord, maar overigens wordt het stil in de polder

Dan komt een vreemdeling naar ons gebied : het is een jonge kleine jager, die we omstreeks half september ontdekken terwijl hij, zittend in het weiland, zijn veren poetst. De vogel is tamelijk mak en we kunnen hem tot vrij dicht benaderen; dan vliegt de vogel met het bruine verenkleed en enkele bijna goudbruine kopveren op.

Typisch is, dat hij een uur na onze eerste ontmoeting, als we ergens anders aan het tellen zijn, weer op ons komt toegevlogen en op de grond neerstrijkt, waarna observatie opnieuw eenvoudig is. Het zijn momenten die met gouden letters in onze vogeldagboeken worden bijgeschreven !

Goudgekleurd zijn ook de pleviertjes, die in deze tijd in kleine groepen naar het gebied komen; zwart zijn de laatste sterntjes, vissend boven de sloten; een rappe boomvalk scheert haastig over de weiden naar zuidelijker oorden en op een heel enkele vroegere donkere ochtend weerklinkt de trompetroep der kraanvogels, die hoog overkomen

In de loop van oktober nemen diverse wintervogels bezit van de Eempolders : kramsvogels en koperwieken bevolken in sterk wisselende aantallen de weilanden, buizerds en bonte kraaien posteren zich op paaltjes en een enkele klap-ekster en kleine groepjes kepen zwerven langs de randen van het gebied. Stormen en buien striemen nu de schijnbaar verlaten weiden en lege wielen,

boerderijen en bomen gaan schuil in mist en motregen en een kleumende reiger staart mistroostig in de verte.

Maar als dan het weer laat in het najaar even opklaart zien we de blauwe kiekendief, regelmatige voorjaars- en zomergast, maar ook nu present, gracieus wiekend boven de weilanden. Soms komt er een sperwer over, op zoek naar een gebied met voor hem meer jacht- en dekkingsmogelijkheden, hoewel het aannemelijk is, dat hij in deze tijd ook in de Eempolders wel eens een prooi verschalkt.

Tijdens zo'n opklaringsperiode maak je de vreemdste dingen mee. Zo troffen we het eens in de tweede helft van november, dat er zich in het gebied ten noorden van de Eemnesservaart zo'n 2500 Kieviten ophielden, die riepen en buitelden dat het een plezier was om te zien en te horen; het was dan ook een bijna lente-achtige zaterdag in deze vaak zo gure maand.

Toevallig trokken die dag ook ruim 100 watersnippen door het gebied, nu wel niet direct baltsend, maar toch wel zekere voorjaarstintelingen in ons opwekkend, die echter nogal misplaatst waren want

In december krijgt het weer een grimmiger karakter. Een groepje kneuen, zo'n 40 stuks, dat in het gebied tracht te overwinteren, krijgt het nu erg moeilijk; ijsvorming in de randmeren drijft de kleine zwanen het land op, waar ze in kleine troepen komen fourageren, en op zekere dag treffen we de mooi gekleurde smienten aan, die hier nu ook hun kostje komen opscharrelen, totdat sneeuw en vorst hun dit vrijwel onmogelijk maken.

Sneeuw en vorst

Het is winter geworden !

Maar ook aan het einde van het jaar, onder de dan vaak heersende barre omstandigheden, zijn leuke waarnemingen te doen : in open water bij het sluisje in de Eemnesservaart duiken weer de dodaarsjes en vanuit de bomen bij de boerderij kijkt een siaperige ransuil in onze richting

Een jaar rond in het Eempoldergebied !

Een samenvatting van zes jaar tellen en waarnemen, waarbij het bovenstaande de nadruk legt op de meer bijzondere feiten, die werden aangedragen door diverse vogelvrienden, zowel in als buiten onze telgroep, waarvoor een welgemeend woord van dank !

Natuurlijk herbergt ons telgebied niet alleen vogels - daarom hier nog enkele beschouwingen omtrent :

1. De zoogdieren in de polder

Onder het "vogelen" stuit je als vanzelf op enkele zoogdiersoorten, die overigens niet specifiek door de leden van de groep zijn geteld. Dat zou voor de veldmuis (*Microtus arvalis*) ook nogal moeilijk zijn, het diertje komt in sterk wisselende aantallen voor en wordt meestal waargenomen in een weinig benijdenswaardige positie In de klauwen van torenvalk of buizerd. Ook reigers weten wel weg met deze kleine knagers en ze vormen een belangrijke voedselbron voor het fraaie hermelijntje (*Mustela erminea*), dat we eens in winterkleed in een onwinters groen weiland aantreffen! Ook wezels werden enkele malen opgemerkt; in de broedtijd zagen we er een langs een weggetje, belaagd door 5 verontruste grutto's, wat zelfs voor een dapper diertje als de wezel (*Mustela nivalis*) - zo bang als een wezel" is een weinig geslaagde uitdrukking - te veel van het goede zal zijn. Na herhaaldelijk in de berm opgedoken te zijn, verdween hij uit ons gezichtsveld.

Op 4-4-1976 deed zich een zeer trieste gebeurtenis voor in het noorddeel van ons telgebied : één van onze tellers nam waar, dat in een weiland een bunzing werd doodgeschoot, een beschamende vertoning! De aantallen waargenomen hazen (*Lepus capensis*) schommelen nogal, de maxima liggen zo rond de 15 exemplaren ten noorden en circa 10 exemplaren ten zuiden van de Eemnesservaart. Door bejaging zijn diverse van deze dieren nogal eens nou ja het haasje.

Tenslotte werden enkele malen, o.a. op 12-2-1977 en op 26-3-1977, kleine aantallen reeën in het weiland waargenomen, tot een maximum van een zestal exemplaren in het noorddeel van ons telgebied.

2. De paddestoelen in de polder

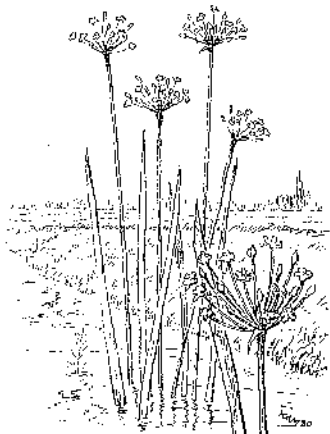
Wanneer het in september nog wat zomers aandoet en het in de vogelwereld stil is geworden, wordt onze aandacht getrokken door andere natuurverschijningen in het poldergebied. Bepaalde weersomstandigheden zijn gunstig voor het doen groeien van paddestoelen; zo komt in dit gebied onder meer de weidechampignon (*Agaricus campestris*) voor, een smakelijke soort, die vooral groeit op begraasd schraal grasland.

Een tweede soort, die met zijn doorsnede van soms wel 50 cm. nogal in het oog valt, is de reuzenbovist (*Calvatia gigantea*), een voetbalachtige stufzwam. Ook de inktzwam (*Coprinus comatus*) wordt wel eens gezien, soms een groepje van deze typische zwammen.

Een vierde soort - hoewel hier natuurlijk meer soorten voorkomen, die in dit bestek niet alle kunnen worden opgesomd - is de weidekringzwam (*Marasmius oreades*), die zich in kringen van soms meters doorsnee manifesteert.

3. De planten in de polder

Door intensieve bemesting van de graspercelen met kunstmest worden daar niet veel wilde planten aangetroffen, doch met de slootjes die de percelen begrenzen alsook sommige dijkjes, bermen en rietranden is dit anders gesteld; deze zijn vaak plantenrijk. Men kan hier tevens restanten van de voormalige Zuiderzeeflora aantreffen.

De fraaie en tevens beschermde Zwanebloem (*Butomus umbellatus*) komt hier nog in de sloten voor en gelukkig in behoorlijke aantallen. In juli is één der wielen vaak geel besterd van de watergentiaan en steekt het typische pijptorkruid in de sloten zijn kleine schermpje op (resp. *Nymphoides peltata* en *Oenanthe fistulosa*).

Driedelig tandzaad (*Bidens tripartitus*) en akkermelkdistel (*Sonchus arvensis*), beide nazomerbloeiërs, zijn hier in fraaie exemplaren te zien.

Een greep uit de overige waargenomen soorten :

kale jonker	(<i>Cirsium palustre</i>)
boerenwormkruid	(<i>Tanacetum vulgare</i>)
klein hoefblad	(<i>Tussilago farfara</i>)
zulte of zeeaster	(<i>Aster tripolium</i>)
moerasvergeet-mij-nietje	(<i>Myosotis scorpioides</i>)
smeewortel	(<i>Symphytum officinale</i>)
hondsdrif	(<i>Glechoma hederacea</i>)
moerasandorn	(<i>Stachys palustris</i>)
dauwnetel	(<i>Galeopsis speciosa</i>) 1 x klein groepje gevonden
vlasleeuwebek	(<i>Linaria vulgaris</i>)
boterbloemsoorten, waaronder de blaartrekkende boterbloem	(<i>Ranunculus sceleratus</i>)
waterranonkel	(<i>Ranunculus aquatilis</i>)
dotterbloem	(<i>Caltha palustris</i>)
waterlelie	(<i>Nymphaea alba</i>)
gele plomp	(<i>Nuphar luteum</i>)
muizestaart	(<i>Myosurus minimus</i>)
pijlkruidkers	(<i>Lepidium draba</i>)
lepelblad	(<i>Cochlearia officinalis</i>)
kattedoorn	(<i>Ononis spinosa</i>)
watertorkruid	(<i>Oenanthe aquatica</i>)
kruisdistel	(<i>Eryngium campestre</i>)
gele lis	(<i>Iris pseudacorus</i>)
mattenbies	(<i>Scirpus lacustris</i>)
grote egelskop	(<i>Sparganium erectum</i>)
pijlkruid	(<i>Sagittaria sagittifolia</i>)
grote waterweegbree	(<i>Alisma plantago-aquatica</i>)
kikkerbeet	(<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>)
fonteinkruid-soorten	(Potamogetonaceëën)
zoutgras-soorten	(Juncaginaceëën)

BESCHRIJVING EN TOELICHTING

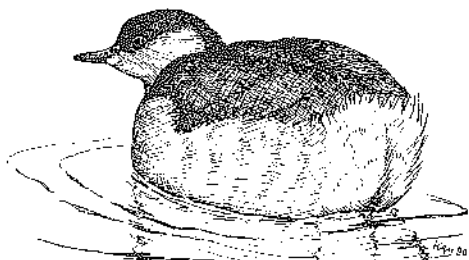
per waargenomen soort

Navolgend wordt in de gebruikelijke volgorde per soort een beschrijving en toelichting gegeven op de telresultaten. Aansluitend worden per soort en in dezelfde volgorde in tabelvorm de telresultaten vermeld. Van die soorten waarvan het aantal waarnemingen zeer beperkt was (niet meer dan vijf maal) worden de telresultaten op een aparte lijst aansluitend op de tabellen vermeld.

Aangetekend moet worden dat de enigszins vrijblijvende opzet van de telmethodiek en de hierbij relatief korte tijdsperiode waarover de tellingen hebben plaatsgevonden (6 jaar), beperkingen leggen op het trekken van al te harde conclusies over eventuele veranderingen in de aantallen. Desondanks moeten de tellingen toch als zeer waardevol worden beschouwd aangezien, ondanks de bovenstaande beperkingen, zich bepaalde trends aftekenen die reeds tot voorzichtige conclusies kunnen leiden welke, bij het voortzetten van deze tellingen, een steeds grotere mate van nauwkeurigheid kunnen krijgen.

De factoren welke namelijk invloed konden hebben op de telresultaten zijn : - Er werd geen vast tijdstip en vaste route aangehouden (voor de 2 telgebieden waarin dit gebied was verdeeld). - De keuze van vervoer was vrij. Zo zal een teller welke zich per fiets door het terrein verplaatste duidelijk meer kansen hebben gehad tot het waarnemen van bijv. een Graspieper dan diegene welke zich per auto verplaatste. - Er werd niet altijd onderscheid gemaakt tussen de zich in het gebied ophoudende c.q. fouragerende en de overtrekkende exemplaren. - Variatie in kennis en ervaring van de tellers. In de meeste gevallen werd er echter door groepjes geteld waarbij meestal wel een ervaren "vogelaar" aanwezig was. Hiernaast spelen niet beïnvloedbare factoren zoals de weersomstandigheden ook een rol.

De invloed van deze incidentele factoren op de nauwkeurigheid van de te trekken conclusies neemt echter steeds meer af, mede gezien de hoge frequentie van de tellingen (om de 2 weken door 2 groepen), bij het langer worden van de tijdsperiode waarover wordt waargenomen.

Deze fuutachtige wordt in de koudere maanden regelmatig gezien, globaal van half oktober tot half april. Hij verblijft dan in de Eemnesservaart of in de waaien.

Het aantal varieert van 1 tot 10 ex. met uitzondering van 17 ex. op 15 maart 1975 en 15 ex. op 2 maart 1974. Nadere bijzonderheden over deze waarnemingen zijn niet bekend.

In de maanden juni en juli ontbreken ze op een enkele uitzondering na, om in de maanden erna weer langzaam te verschijnen.

FUUT *Podiceps aristatus*

Van deze karakteristieke vogel zijn er in deze jaren maar 10 waarnemingen gedaan in het gebied. Meestal betrof dit 1 - 3 ex., met uitzondering van 3 jan. 1976 toen er 5 ex. werden waargenomen, alle in verschillende waaien. De waarnemingen komen praktisch in alle maanden van het jaar voor. In 1973 en 1974 elk 1 waarneming, in 1975 geen enkele, in 1976 2 waarnemingen en in 1977 en 1978 elk 3 waarnemingen.

Er moet hierbij wel een kanttekening worden geplaatst. De kuststrook van het Gooimeer biedt natuurlijk een ideale broedplaats voor Futen maar dit valt buiten het telgebied. De Eempolders zijn waarschijnlijk weinig interessant als fourageergebied.

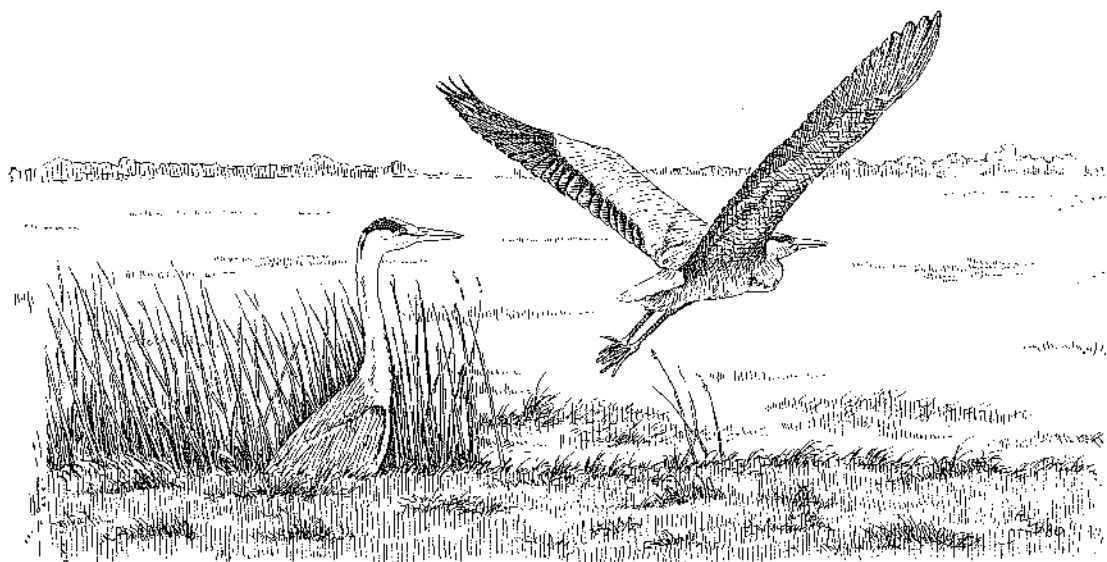
AALSCHOLVER *Phalacrocorax carbo*

Tussen 1973 en 1978 werden elk jaar opnieuw Aalscholvers waargenomen in de maanden februari - juli. Het ging dan steeds om enkele individuele exemplaren op weg naar of terugkerend van hun fourageergebieden en soms zelf fouragerend in de waaien van de Eempolder. Max. aantal 17 ex. op 11-3-1978.

ROERDOMP *Botaurus stellaris*

In de Eempolder komt de Roerdomp, althans gedurende de jaren 1973 t/m 1978 slechts voor als wintergast. Vroeger zal hij er ook wel gebroed hebben; nu echter, met de sterk toegenomen recreatie bij de wielen, is daar weinig kans meer op. Hoogstens het Vogelreservaat zou misschien nog in aanmerking kunnen komen.

Op 20-1-1973 werden 2 Roerdompen waargenomen; de overige 10 waarnemingen betroffen allemaal één exemplaar. Alle waarnemingen werden gedaan in de maanden augustus t/m februari; de vroegste op 30-8-1975, de laatste op 28-2-1976. In de meeste gevallen werden ze gezien bij de rietkragen van een wiel. Enkele malen echter werden ze vër van de beschermende rietkragen aangetroffen, fouragerend langs de kant van de weg of midden in een weiland.

Uit de telresultaten is heel duidelijk naar voren gekomen, dat de Eempolders een zeer belangrijke functie hebben als fourageergebied voor Blauwe Reigers. Hoewel een deel 's winters wegtrekt, zijn ze het gehele jaar door in het gebied waar te nemen. Behalve de overwinterende bewoners van de kolonies in de omgeving, komen er ook reigers van elders fourageren. Op niet al te grote afstand van de Eempolders zijn enkele kolonies waarvan met zekerheid gezegd kan worden, dat althans een deel van de daar nestelende vogels regelmatig in de polders fourageert. Het betreft de volgende kolonies :

Maximaal aantal bezette nesten

	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Groeneveld (Baarn)	60	55-60	71	54	56	50
Valse Bosjes (Eemnes)	11	14	16	6	4	4-5
Randenbroek (A'foort)	38-43	66-70	74	53	59	?
Naardermeer :						
Jan Hagenbos	91	58	77	64	62	77
Diemontsbos	43	84	110	104	125	143

(gegevens A.A. Blok)

Het is duidelijk dat er in 1976, nadat de kolonies zich in de voorgaande jaren langzaam hadden uitgebreid, weer een terugval was. De korte doch strenge winter die aan dat broedseizoen voorafging, was daar ongetwijfeld debet aan.

Het grootste aantal Blauwe Reigers dat gedurende de telperiode werd gezien bedroeg 68 ex. op 3-8-1974, op de voet gevolgd door 67 ex. op 28-8-1976. In de maanden augustus en september worden trouwens altijd de meeste exemplaren geteld; dan is de tijd aangebroken dat de jongen er zelf op uitgaan om te fourageren.

Om voor- of achteruitgang van het aantal in de polder fouragerende reigers te kunnen bopalen, werd het gemiddelde aantal waargenomen reigers per telling berekend. Dit aantal bedroeg voor de jaren 1973 t/m 1978 resp. 24.6, 24.8, 23.5, 27.3, 23.4 en 18.3 vogels per telling. De uitschieter van 1976 is te danken aan het feit dat in dat jaar, toen het aantal broedgevallen veel minder was dan in voorgaande jaren, in de maanden augustus t/m oktober een veel groter aantal reigers in de polder werd gezien dan in de voorgaande jaren. Daar ook het aantal Torenvalken in die periode erg groot was, is er waarschijnlijk sprake geweest van een goed muizenjaar, waardoor behalve de aanwas van jonge vogels, ook doortrekkers er enige tijd zijn gebleven. Hieruit blijkt wel dat een gemiddelde over het gehele jaar berekend, totaal geen correlatie heeft met het aantal broedgevallen uit de omgeving.

PURPERREIGER *Ardea purpurea*

De voornaamste "leverancier" van de in de Eempolders fouragerende Purperreigers is het Naardermeer. In de Avifauna van Midden-Nederland staat vermeld dat er in 1970 150-175 broedparen waren. Volgens de heer B. v. Ingen, opzichter van het Naardermeer, die de nesten geteld heeft vanaf 1974, waren er in de jaren 1974 t/m 1978 resp. 60, 70, 143, 90 en 60-70 nesten.

Het zijn geen grote aantallen die naar de Eempolders gaan om daar te fourageren. Dit is niet zo verwonderlijk, immers de afstand hemelsbreed is nog altijd zo'n 12 km., en bovendien zijn er in de omgeving van het Naardermeer ook nogal wat weidegebieden.

Bij bijna alle tellingen ligt het aantal onder de 10 exemplaren, éénmaal - op 5-7-1975 - werden 11 exemplaren geteld en de absolute topper was op 3-8-1974, toen fourageerden er 17 exemplaren. (Het moet wel toeval zijn dat op dezelfde datum ook het hoogste aantal Blauwe Reigers geteld werd, nl. 68 ex.). De vroegste datum waarop ze er gesignaleerd werden was 29-3-1975. Meestal werden ze er ná september niet meer gezien. In drie gevallen echter werd er een exemplaar waargenomen op een later tijdstip, nl. op 13-10-1975, op 23-10-1976 en een heel late waarneming dateert van 5-12-1976. Het betrof hier "een goed uitzierende purper die een grote muis verschalkte".

OOIEVAAR *Ciconia ciconia*

Slechts één keer in die 6 jaar, namelijk op 10 mei 1975, hebben enkelen van ons de Ooievaar zien rondstappen in de Eempolders.

Eigenlijk jammer dat deze polder, die toch een geschikt biotoop voor de Ooievaar lijkt te zijn, geen Ooievaarsnest rijk is.

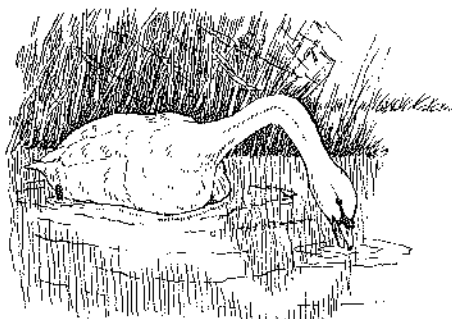
LEPELAAR *Platalea leucorodia*

Eén waarneming op 30 augustus 1975 van een hoog overvliegend exemplaar. Gezien de broedkolonies in het Naardermeer en sinds enkele jaren in de Oostvaardersplassen (Zuidelijk Flevoland) zouden meer waarnemingen van overvliegende exemplaren worden verwacht. Mogelijk worden de vaak hoog vliegende Lepelaars over het hoofd gezien.

KNOBBELZWAAN *Cygnus olor*

Zoals overal elders, is ook in de Eempolders het aantal Knobbelzwanen de laatste jaren sterk toegenomen. Elk jaar (met uitzondering van 1977, toen het aantal zakke tot beneden het peil van 1975) is er een flinke vooruitgang ten opzichte van het jaar daarvoor. Werden ze in 1973 t/m 1975 nog niet tijdens elke telling waargenomen, in latere jaren is dat wel het geval, met als enige uitzondering 17-6-1978.

Jaar	Aantal waarn.	Max. aantal	Datum	Gem.aant/ telling
1973	18	29	27-10	5
1974	15	13	23-11	3
1975	22	44	18-01	12
1976	26	62	17-01	16
1977	27	26	31-12	10
1978	25	36	(18-11 30-12	17

Daar de maximaantallen per jaar dikwijls maar toevalstreffers zijn en weinig zeggen over eventuele toe- of afname van een soort, is over het gehele jaar het gemiddelde aantal vogels per telling berekend.

Volgens het door de Vogelwerkgroep Het Gooi e.o. in 1978 uitgebrachte rapport "De Knobbelzwaan tussen Vecht en Eem" werd het aantal broedparen in de Eempolders in 1978 geschat op vier.

KLEINE ZWAAN *Cygnus columbianus*

Al heel lang komen Kleine Zwanen naar ons land om er de winter door te brengen. Toen na het leggen van de Afsluitdijk de verzoeting van het IJsselmeer tot stand kwam, breidden de fonteinkruidevelden zich enorm uit. Vrijwel de gehele oostelijke en zuidelijke ondiepe randen waren ermee begroeid. De Kleine Zwanen volgden deze uitbreiding van hun voedselareaal op de voet. Ook in het Gooimeer en in het Eemmeer ontstonden grote velden met waterplanten waarop honderden Kleine Zwanen fourageerden.

Door de toenemende vervuiling van de randmeren echter verdween een groot deel van de voedselgronden. Er kan nog slechts gedurende een korte periode op gefourageerd worden, dan is het voedsel op. (A. Timmerman in "Het Vogeljaar", Jrg. 25, no. 3). De Kleine Zwanen pasten zich bij de situatie aan door te gaan fourageren op grasland. Ook in ons telgebied komen ze voor; het overgrote deel bevindt zich echter in de polder Arkenheem (tussen Bunschoten en Nijkerk).

Het grootste aantal dat in de Eempolders werd geteld bedroeg 67 ex. op 16 december 1978; de vroegste datum was 11 oktober en de laatste 27 maart.

WILDE ZWAAN *Cygnus cygnus*

De Wilde Zwaan is in totaal slechts tweemaal tijdens onze tellingen in de Eempolders gesignaleerd. Op 28-2 en op 24-4-1976 werden resp. 18 en 17 exemplaren geteld.

In de Avifauna van Midden-Nederland wordt gezegd dat deze zwanensoort ná 1960 geleidelijk schaarser is geworden: "weliswaar kunnen ook tegenwoordig in het Eemland nog min of meer regelmatig pleisterende Wilde Zwanen worden gezien, maar de grote concentraties zijn verdwenen."

Dat "min of meer regelmatig" gaat nu dus ook al niet meer op, hoewel deze uitspraak natuurlijk mede kan slaan op het gebied ten oosten van de Eem, dat niet tot ons telgebied behoort, doch wel in de Avifauna van Midden-Nederland wordt behandeld.

RIETGANS *Anser fabalis*

Al worden deze wintergasten meestal overvliend gezien, toch worden er ook wel eens exemplaren op de grond aangetroffen. In totaal waren er negen waarnemingen, éénmaal 1 ex. op 12-10-1974; de overige waarnemingen werden allemaal gedaan tussen half december en half februari.

Het grootste aantal, nl. 180 ex., werd op 30-12-1978 in het noordelijk deel van de Eempolders aangetroffen. De overige waarnemingen betroffen maximaal 27 exemplaren.

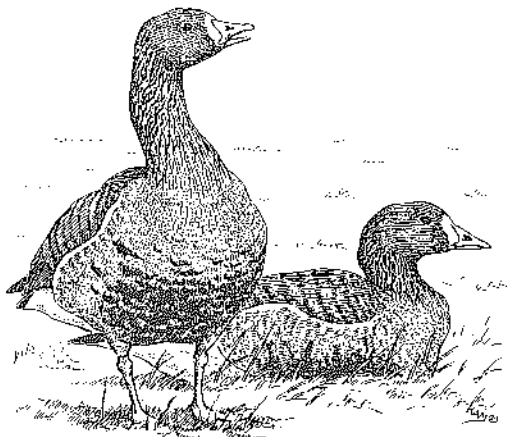
KLEINE RIETGANS *Anser brachyrhynchus*

Volgens de Avifauna van Midden-Nederland is de Kleine Rietgans: "... onregelmatige doortrekker in zeer klein aantal. Incidenteel pleisterend." De Eempolders vormen hierop geen uitzondering. Slechts één waarneming is hier gedaan tijdens de tellingen: op 5-1-1974 werden 8 exemplaren gezien aan het eind van de Zomerdijk.

KOLGANS *Anser albifrons*

Bij de Kolganzen doet zich hetzelfde probleem voor als bij de Grauwe Ganzen, nl. dat op de tellijsten in veel gevallen niet is ingevuld of het ging om overvliegende dan wel om fouragerende exemplaren.

Het grootste aantal dat met zekerheid op de grond is gezien betrof 179 exemplaren op 11-2-1978. Verder is er één vroege waarneming van 42 exemplaren op 11-10-1974; alle overige waarnemingen zijn gedaan tussen half december en half maart.

GRAUWE GANS *Anser anser*

Totdat in 1932 de Afsluitdijk gesloten werd en de polders 's winters nog regelmatig overstroomd werden, zullen de Eempolders in de winter een ideaal ganzengebied zijn geweest. Ook later, toen de polders nog niet met wegen doorsneden werden en de grondwaterstand minder laag was dan thans, zullen de ganzen er zich nog goed hebben thuisgevoeld. Tegenwoordig wordt het zo langzamerhand een hele belevenis een groepje ganzen aan de grond te zien.

Vooraf de Grauwe Gans is in de trektijd en ook 's winters nog wel eens te zien. Het gaat meestal niet om grote aantallen, dikwijls zijn de groepjes max. 50 ex. Op 1-2-1975 echter waren er 125 ex., op 17-12-1977 140 ex. en op 11-2 en 25-2-1978 resp. 485 en 3015 ex. Eén zomerwaarneming op 19-6-1976 van 2 ex.; alle overige waarnemingen zijn gedaan tussen 30 augustus en 17 maart.

BRANDGANS *Branta leucopsis*

De Brandganzen behoren tot de zeldzame bezoekers van de Eempolder. Slechts twee keer werden ze er tijdens de tweewekelijkse tellingen op de grond waargenomen: 1 ex. op 14-2-1976 en op 28-1-1978 3 fouragerende exemplaren op het weiland vlak bij het Vogelreservaat.

CASARCA *Tadorna ferruginea*

Deze kennelijk ontsnapte soort werd in de laatste 3 jaren viermaal waargenomen, fouragerend langs de slootkant.

BERGEEND *Tadorna tadorna*

Hoewel meestal gedurende het gehele jaar Bergeenden kunnen worden waargenomen in de Eempolder, valt de gunstigste periode tussen half februari en half juni. Meestal bevinden ze zich in de buurt van het Vogelreservaat. Op 26-2-1977 werd hier het grootste aantal waargenomen, namelijk 39 ex.

Daar er voor deze holenbroeders door het ontbreken van konijnen geen broedgelegenheid is, heeft de heer Bakker, bewaker van het Vogelreservaat, gezorgd voor enkele melkbussen als vervangende broedholen. De Bergeenden hebben hier geen gebruik van gemaakt, doch hebben zelf een andere oplossing gevonden. Sinds een paar jaar broeden er nu enkele paren onder zeer dicht struikgewas, waarin vooral bramen sterk vertegenwoordigd zijn.

SMIENT *Anas penelope*

Van de Smienten is bekend dat ze zich graag ophouden in weilandgebieden waar ook watertjes zijn. Daar rust ook een belangrijke vereiste is, zullen deze wintergasten zich in de Eempolders bij voorkeur ophouden bij de meest rustige gelegen wieden. De vroegste waarneming is van 25-9-1976, de laatste van 28-4-1973. Meestal gaat het om een klein aantal, tweemaal echter betrof het enkele honderden exemplaren, nl. 350 ex. op 13-3-1976 en 450 ex. op 11-2-1978 aan de zuidoostzijde van het Vogelreservaat.

KRAKEEND *Anas strepera*

Hoewel Krakeenden de laatste jaren in een klein aantal langs het IJsselmeer broeden en zich bovendien in de trektijd o.a. concentreren op de Eemmond en langs de IJsselmeerkust, worden ze in de Eempolders niet dikwijls waargenomen. In sommige jaren werden ze er zelfs helemaal niet gezien of slechts een enkele maal. Op 8-4-1978 werden 14 Krakeenden waargenomen, het grootste aantal tijdens onze tellingen.

De periode waarin de waarnemingen werden gedaan viel tussen half maart en begin augustus.

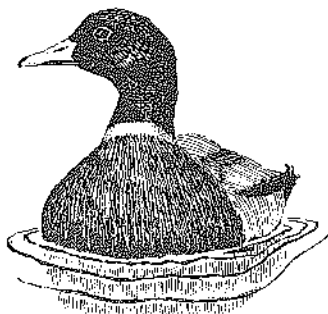
WINTERTALING *Anas crecca*

In principe kan men het hele jaar door Wintertalingen in de Eempolders aantreffen; de kans is echter gering in de maanden mei t/m juli.

Het gaat nooit om grote aantallen, slechts in drie gevallen lag het aantal boven de 20 exemplaren, met een maximum van 42 exemplaren op 18-12-1976.

De waarnemingen werden meestal gedaan bij één van de rustiger gelegen wieden, met name de "Hokkewaai" schijnt hun voorkeur te genieten.

WILDE EEND *Anas platyrhynchos*

Deze eend werd tijdens elke telling waargenomen, soms in grote aantallen. Het maximum aantal van 334 ex. werd gezien op 18-12-1976. Van 1973 t/m 1978 vertonen de aantallen een stijgende lijn. Om dit aan te kunnen tonen werd het gemiddelde aantal per telling berekend. Het resultaat was: gemiddeld 39 ex. per telling in 1973, 55 in 1974, 66 in 1975, 99 in 1976 en 107 in 1977.

In 1978 volgde een daling, toen werden gemiddeld 93 ex. per telling signaleerd.

Het is geen wonder dat de Wilde Eend veel voorkomt en jaarlijks broedt in de Eempolders. Het is immers een "gemakkelijke" eend die zich

niet al te veel aantrekt van menselijke activiteiten. Zoals overal elders kwamen ook hier veel "miskleuren" voor. Zo langzamerhand ga je je wel afvragen hoelang het nog duurt tot de vogelaars en masse komen opdraven omdat ergens een normaal gekleurde Wilde Eend is waargenomen.

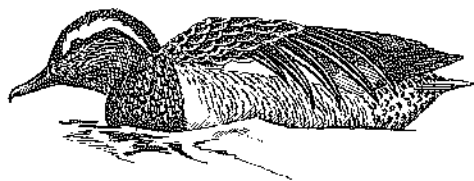
PIJLSTAART *Anas acuta*

De Pijlstaart is een zeer schaarse bezoeker van de Eempolders. In de jaren 1973, 1975 en 1977 werd hij helemaal niet gezien, in de jaren 1974, 1976 en 1978 in totaal slechts zeven maal tijdens de tellingen.

Zes waarnemingen werden gedaan tussen begin maart en begin april, één waarneming van 7 exemplaren dateert van 3-1-1976. Het grootste aantal van 12 exemplaren werd gezien op 16-3-1974 bij de "Hokkewaai".

ZOMERTALING *Anas querquedula*

Alle waarnemingen werden gedaan in de maanden maart t/m augustus; de vroegste is van 26-3-1977, de laatste van 31-8-1974. Het betrof steeds slechts één of enkele vogels. Het maximum aantal van 9 volw. ex. werd geteld op 21-6-1975, 8-5-1976 en 9-4-1977. Uit gegevens van het VWG-archief blijkt dat ook in vroegere jaren geen grote aantallen werden gezien. Het hoogste aantal daar vermeld betreft een waarneming van W.A. Schipper die op 28-3-1959 + 20 exemplaren telde.

De Zomertaling is niet alleen doortrekker, doch ook broedvogel in de Eempolders. Op 19-6-1976 werden in slootjes in de omgeving van het Marine zendstation 2 vrouwtjes met respectievelijk 5 en 7 pulli waargenomen.

SLOBEEND *Anas sylvatica*

De Slobeend, die volgens de Avifauna van Midden-Nederland in een aantal van 1.0 - 5.5 paren per 100 ha. in de Eempolder broedt, wordt daar uiteraard regelmatig waargenomen. Wel is er van achteruitgang sprake. In 1977 en 1978 zijn ze er minder vaak gezien en dan ook nog in kleinere aantallen dan in de voorgaande jaren. Het grootste aantal van 27 exemplaren werd geteld op 26-4-1975. Alle waarnemingen zijn gedaan tussen half februari en de derde week van december.

TAFELEEND *Aythya ferina*

Ook dit duikeendje is geen regelmatige bezoeker van de Eempolders. In totaal zijn er negen waarnemingen gedaan. Het hoogste aantal was 6 ex. op 6-1-1973, de overige waarnemingen, alle tussen 11 oktober en 10 april, vielen in de jaren 1973, 1975 en 1976. Het betrof in twee gevallen 3, en 7 gevallen 1 ex.

KUIFEEND *Aythya fuligula*

Dit eendje, dat zich 's winters bij voorkeur op wat grotere wateren ophoudt dan de Eempolders te bieden hebben, wordt daar dan ook niet dikwijls waargenomen. In de jaren 1975 t/m 1977 zijn ze er tijdens de tellingen helemaal niet gezien, in de overige jaren in totaal zes maal. Het ging in vijf gevallen om telkens 2 ex., in één geval om 1 ex. Eén waarneming werd gedaan begin juni, de overige in de periode tussen eind oktober en begin maart.

NONNETJE *Mergus albellus*

Bijna elke winter wordt deze kleinste zaagbek wel enkele malen waargenomen. Dikwijls gaat het om slechts enkele exemplaren die zich dan meestal in de wielen of de Eemnesservaart ophouden. Het grootste aantal van 41 ex. werd gezien op 8-12-1973, terwijl ook de winter 1977/1978 een paar leuke waarnemingen opleverde. Op 31-12-1977 en op 14-1 en 28-1-1978 werden resp. 12, 16 en 22 ex. geteld. Alle waarnemingen werden gedaan in de periode tussen begin december en eind maart.

MIDDELSTE ZAAGBEK *Mergus serrator*

Slechts vier maal is deze bij voorkeur op zout water overwinterende viseter waargenomen. Op 2 maart en 7 december 1974 en op 18 januari 1975 betrof het steeds 1 exemplaar, maar op 16 februari 1974 waren het er 16, wat voor dit gebied een groot aantal is.

GROTE ZAAGBEK *Mergus merganser*

De Grote Zaagbekken, die zich bij voorkeur op wat groter open water ophouden tijdens hun verblijf in de overwinteringsgebieden, worden toch ook wel in de Eempolders waargenomen. Tijdens onze telperiode waren ze, meestal in de Eemnesservaart, elke winter aanwezig in de periode tussen eind oktober en half maart. Het ging meestal om slechts één of enkele exemplaren; op 14-1-1978 echter werd het maximum aantal van 36 vogels geteld.

ZEEAREND *Haliaeetus albicilla*

Eén waarneming van een langstreckend exemplaar (van zuid naar noord) op 24 januari 1976, buiten de officiële teldata.

BRUINE KIEKENDIEF *Circus aeruginosus*

Zomervogel en doortrekker in de Eempolder - wordt het meest waargenomen in het noordelijke deel van de polder, waar vermoedelijk sinds 1974 elk jaar één en mogelijk zelfs twee paartjes tot broeden komen. De uitgevlogen bijna roetzwarte jongen zijn daar dan ook regelmatig gezien.

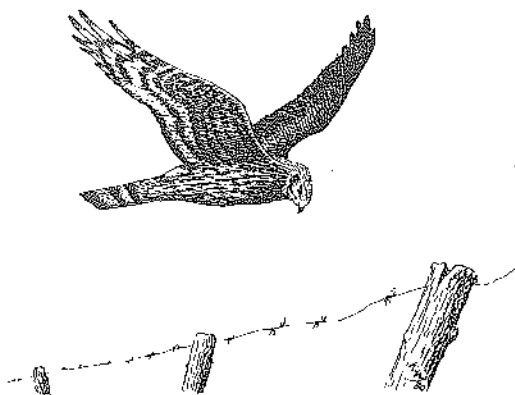
Deze soort, die in het eerste teljaar slechts éénmaal werd gesignaleerd, heeft zich daarna duidelijk gevestigd in de Eempolder. Deze gunstige ontwikkeling komt overeen met de ook elders in Nederland geconstateerde vooruitgang van de Bruine Kiekendief.

Grootste aantal : 5 exemplaren op 14 augustus 1976.

Uiterste data : 27 maart 1976 en 21 oktober 1978.

BLAUWE KIEKENDIEF *Circus cyaneus*

De telgegevens laten een interessant beeld zien. Deze vrij algemene wintergast heeft in de loop van de telperiode zijn laatste voorjaarswaarneming steeds verder naar de zomer verschoven. Vanaf 1973 t/m 1978 was de laatste voorjaarswaarneming resp. 3-3, 16-3, 12-4, 8-5, 4-6 en 1-7. De verklaring hiervoor moeten we zoeken aan de overkant van het Eemmeer, waar in 1968 Zuidelijk Flevoland droogviel, en dat jaren later, waarschijnlijk al in 1973 doch zeker sinds 1975, broedgebied is geworden van de Blauwe Kiekendief. Nu is de situatie zo dat we deze vogel in elke maand van het jaar in de Eempolder kunnen aantreffen, met nog steeds de grootste trefkans in het winter halfjaar.

Grootste aantal : 6 exemplaren op 2 december 1978.

SPERWER *Accipiter nisus*

De Sperwer is een vrij zeldzame doortrekker en wintergast in de Eempolder; er is slechts één waarneming buiten de winter en trektijd, nl. 1 exemplaar op 22 juni 1974, wat zou kunnen wijzen op een broedgeval in de naaste omgeving. De Sperwer werd in de eerste 3 teljaren zeer weinig gezien (slechts 2 maal). De laatste 3 teljaren is het aantal waarnemingen aanzienlijk gestegen (totaal 9 maal).

In het polderland betreffen het meestal kortstondige waarnemingen, b.v. een voorbijtrekkend exemplaar, zodat de waarnemingen vaak toevaltreffers zijn.

Grootste aantal : 3 exemplaren op 4 november 1978.
Uiterste data : 27 augustus 1977 en 27 april 1974.

BUIZERD *Buteo buteo*

De Buizerd is voornamelijk een algemene wintergast, tussen half oktober en eind maart. We krijgen hem meestal te zien al zittend op een weidepaal, waar hij onbewogen loert op prooi, daarbij dikwijls lastig gevallen door Eksters, Bonte en Zwarte Kraaien.

De Buizerd is waarschijnlijk erg trouw aan zijn overwinteringsgebied.

Zo hebben we minstens twee achtereenvolgende winters een zeer opvallend grijs exemplaar steeds in dezelfde hoek van de polder waargenomen.

De Buizerds die in de zomer en nazomer worden gezien zijn meestal "schroevende" exemplaren. De juli waarnemingen uit 1977 zouden op een broedgeval in de buurt kunnen duiden.

Voor- of achteruitgang?

Het aanwezige aantal hangt waarschijnlijk zeer nauw samen met het voedselaanbod (muizen) in de polder. In de winter 1976/1977 moeten er wel veel muizen in de Eempolder hebben gezeten gezien het hoge aantal Buizerds (en Torenvalken) dat toen aanwezig was: hoogste aantal 32 exemplaren op 1 januari 1977. Het gemiddelde aantal Buizerds per telling in de winterperiode november t/m maart in de winter 1972/1973 - 1977/1978 was resp. 9,3 (standaardafwijking 5,1), 7,3 (s 4,2), 3,8 (s 3,9), 10,8 (s 5,4) 16,5 (s 8,6) en 8,5 (s 6,3). Uit deze reeks kunnen we afleiden dat het aantal overwinterende Buizerds van jaar tot jaar flink kan variëren. Tevens kan worden opgemerkt dat er in het verloop van de waarnemingen een stijgende tendens zit.

RUIGPOOTBUIZERD *Buteo lagopus*

Ondanks het feit dat de vlakke en open Eempolder enige overeenkomst zal hebben met zijn broedbiotoop, is de Ruigpootbuizerd slechts 5 keer waargenomen. De mogelijkheid dat hij aangezien wordt voor een gewone Buizerd is niet uitgesloten. De 5 waarnemingen van telkens 1 exemplaar zijn gedaan in de maanden november, december en januari.

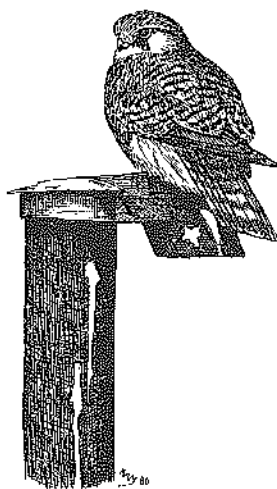
Uiterste data : 6 november 1976 en 6 januari 1973.

TORENVALK *Falco tinnunculus*

De Torenvalk is de algemeenst voorkomende stootvogel in de Eempolders en is er het hele jaar door aanwezig. Hoewel er elk jaar enkele paartjes in of in de buurt van het telgebied broeden, is het aantal Torenvalken in de broedperiode het laagst. De hoogste aantallen kunnen we verwachten in de nazomer en in de herfst.

Vooraf in en na de extreem droge zomer van 1976 (gunstig voor muizen) waren er veel Torenvalken, met een maximum van 71 ex. op 28 augustus. Daarvan zaten er toen 9 bij elkaar op de masten en tuidraden van het Marine zendstation.

In het voorkomen van de Torenvalk zijn duidelijk enkele periodes te onderscheiden, o.a. de broedperiode, de voor- en najaars-trek en de winterperiode. Om voor- of achteruitgang in het voorkomen van de Torenvalk te bepalen is het gemiddeld aantal aanwezige vogels per teldag, zowel in de broed- als in de winterperiode, bepaald. Deze periodes, resp. van half april t/m half juli en november t/m februari, zijn betrekkelijk "smal" gehouden om de invloed van doortrekkers zoveel mogelijk te vermijden.

Het gemiddeld aantal aanwezige vogels per teldag in de broedperiode was in de jaren 1973 t/m 1978 achtereenvolgens : 7,71 (standaardafwijking 3,43), 7,16 (s 1,72), 3,5 (s 2,26), 7,5 (s 2,51), 5,3 (s 3,14) en 5,67 (s 2,16). De gemiddelde winteraantallen per telling van de winters 1972/1973 t/m 1977/1978 waren achtereenvolgens : 6,75 (s 3,62), 17 (s 2,26), 11,63 (s 5,18), 10,11 (s 5,56), 29,56 (s 6,74) en 14,11 (s 5,42).

Uit deze cijfers kunnen we afleiden dat het aantal broedvogels veel stabielere is dan het aantal overwinteraars. Verder blijkt dat het aantal broedvogels de laatste jaren minder wordt, terwijl voor het aantal overwinteraars juist het omgekeerde geldt.

ROODPOOTVALK *Falco vespertinus*

Van deze onregelmatige gast in Nederland is éénmaal, zeer duidelijk, een mannelijk exemplaar waargenomen in de Eempolder, nl. op 3 juni 1978. In dat zelfde jaar is op 27 mei een vrouwtje van deze soort gezien in Zuidelijk Flevoland (uit de Korhaan, jrg. 12 no. 4 blz. 121).

SMELLEKEN *Falco columbarius*

Het Smelleken kan in beide trekperiodes gezien worden in de Eempolder en is mogelijk ook overwinteraar. Hij voelt zich waarschijnlijk goed thuis in het vlakke polderland.

Anders dan b.v. bij de Sperwer, is een ontmoeting met een Smelleken meestal niet zo kortstondig. We zien hem dan ook vaak zittend op een molshoop, steen of paaltje. Daarnaast hebben enkelen van ons ook kunnen genieten van zijn jachttechniek op Veldleeuwerikken en Graspiepers, waarbij hij zich een enorme felle en snelle vogel toont.

Zijn techniek komt er op neer dat hij probeert boven zijn prooi te komen en dan met een flitsende duikvlucht tracht toe te slaan, wat overigens vaak mislukt.

Uit onze waarnemingen is geen voor- of achteruitgang te concluderen.

Grootste aantal : 3 exemplaren op 20 december 1975.

Uiterste data : 18 november 1978 - 30 december 1978, najaars trek en
mogelijke overwinteraars.

16 februari 1974 - 13 maart 1976, voorjaarstrek.

BOOMVALK *Falco subbuteo*

De Boomvalk is een vrij zeldzame zomer- en nazomergast in de Eempolders. De juli waarnemingen in 1976 en 1977 duiden op mogelijke broedgevallen in de buurt. Zo werd er op 17 juli 1976 een Boomvalk gezien die met prooi richting Hoge Vuursche vloog. Alle waarnemingen hebben steeds betrekking op één exemplaar. Over voor- of achteruitgang is met onze gegevens niets te zeggen.

Uiterste data : 2 juli 1977 en 23 september 1978.

PATRIJS *Perdix perdix*

De waarnemingen van de Patrijs lijken geheel toevallig en niet te voorspellen. Meestal worden er 2 tot 4 exemplaren gezien. Een uitzondering was de waarneming van 17 exemplaren op 13 oktober 1973. Ook op 8 januari 1977 werd een grotere groep van 14 exemplaren gezien nabij 't Raboes doch deze waarneming werd niet op een vastgestelde teldag gedaan.

FAZANT *Phasianus colchicus*

Ook de Fazant ontbreekt niet in deze polders. Hij wordt het meest gezien in de nabijheid van de bebossing (Raboes, Eemdijk Jachthaven) en wel het gehele jaar door, echter in de broedtijd slechts enkele exemplaren. Het maximum aantal waargenomen in voor- en naseizoen bedroeg 76 exemplaren op 22 november 1975, fouragerend op een geploegde (mais?)-akker nabij het Raboes natuurreserveat.

WATERRAL *Rallus aquaticus*

Hiervan is slechts tweemaal melding gemaakt, 1 exemplaar op 14 sept. 1974 en 1 op 11 oktober 1975 toen om 18.00 u. de roep van een Waterral werd gehoord nabij het wiel in de zuidelijke polder.

WATERHOEN *Gallinula chloropus*

Het is niet geheel duidelijk hoe de verkregen telgegevens betreffende deze soort geïnterpreteerd moeten worden, gezien de grote schommelingen in aantallen (ook in korte opeenvolgende periodes). Waarschijnlijk wordt het Waterhoentje nog al eens "over het hoofd" gezien; het is bekend hoe snel

en behendig een Waterhoen zich kan verstoppen, al hebben velen het idee, dat deze vogel niet zo schuw is.

Wat de broedpopulatie betreft, zou dit volgens de telgegevens uit rond de 7 broedparen bestaan. Het aantal Waterhoenen per telling in de wintermaanden beweegt zich rond de 10 exemplaren, met uitschieters van 33, 34, 29, 27 maar ook van 0 exemplaren.

MEERKOET *Fulica atra*

Deze soort laat zich het gehele jaar door waarnemen, hoewel wat seizoen betreft in opvallend verschillende aantallen.

Gedurende de maanden mei, juni en juli worden er gemiddeld 20 exemplaren waargenomen. Daarna stijgt het aantal per telling waargenomen exemplaren gestaag, met uitschieters van 421 (jan.), 640 (febr.), 466 (maart), 541, 415 en 390 (nov.) 407 en 467 (dec.).

KRAANVOGEL *Grus grus*

Tijdens een telling op 2 december 1978 werd een bijzondere waarneming gedaan. In het uiterste noordoostdeel van ons telgebied werden geluiden gehoord als van schorre, lage trompetten en 23 Kraanvogels vlogen op geringe hoogte en vrij korte afstand roepend over.

Even bleven ze zweven, als zoekend naar een pleisterplaats, daarna vervolgden ze hun vlucht in zuidwestelijke richting.

SCHOLEKSTER *Haematopus ostralegus*

Vroeger was de Scholekster een broedvogel uit de kuststreek. Thans broedt de soort tot ver in het binnenland - tot in Noordrijn-Westfalen - op akkers en in weilanden. Ook in de Eempolders is de Scholekster als broedvogel vertegenwoordigd.

De Scholekster is een opvallende vogel, zowel door z'n zwart-witte verenpak en rode snavel en dito poten, als door z'n luidruchtige piet-tè-piet.

Bij de tellingen zullen derhalve zeiden Scholeksters gemist zijn.

Aan de kust leven de Scholeksters voornamelijk van schelpdieren. In het binnenland zijn ze voornamelijk aangewezen op regenwormen, slakken, kleine visjes, kevers en oorwurmen.

Conclusie telgegevens

De Scholekster verschijnt doorgaans eind februari - begin maart in de Eempolders, terwijl de laatste exemplaren eind augustus gezien worden.

Buiten deze periode zijn over de zes jaar 3 waarnemingen gedaan, 2 maal één en 1 maal twee Scholeksters in oktober. De vroegste datum was 16 februari en de laatste 26 oktober. Het maximum van 93 exemplaren werd op 31 juli 1976 geteld.

Uit de telgegevens komt een zwakke trend naar voren die er op duidt dat de Scholekster iets talrijker wordt. In het broedseizoen - globaal genomen van half april tot half juni - werden in 1973-1974 17 - 41 Scholeksters per telling genoteerd en in 1977-1978 22 - 71.

KLUUT *Recurvirostra avosetta*

Bij de tellingen werd de Kluut slechts tweemaal waargenomen (eenmaal in zit) en wel 1 exemplaar op 26 april 1975 en 2 exemplaren op 11 mei 1974.

GOUDPLEVIER *Fluvialis apricaria*

In de winter komt de Goudplevier op veel plaatsen in Nederland voor op de graslanden. Daar zoeken zij naar regenwormen, kevers, slakken en vliegenlarven. Vooral bij somber weer vallen de vogels op enige afstand amper op. Pas wanneer ze opvliegen om naar een volgend weiland te gaan en hun heldere fluitende roep 'tluut' laten horen, trekken ze de aandacht. Dit kan de reden zijn dat de Goudplevier bij tellingen geheel niet gezien werd, of mogelijk ook zwaar werd ondergeteld.

Alleen in de maanden mei en juni is gedurende de zes jaar geen enkele Goudplevier waargenomen; in de maand juli is eenmaal 1 exemplaar gezien. De meeste waarnemingen werden gedaan in maart, november en december (resp. 9, 10 en 9 teldata). Het hoogste aantal werd geteld op 18 december 1976 : ca. 510 stuks.

Bij de telresultaten is nooit melding gemaakt van de ondersoorten, hoewel bij de vogels in zomerkleed dit verschil te zien is.

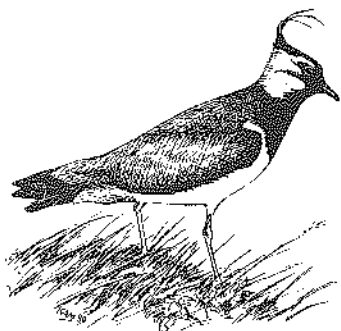
Laatste waarneming (voorjaarestrek) : 28-4-1973 41 ex.
Vroegste " (najaarestrek) : 19-7-1975 1 ex.

ZILVERPLEVIER *Fluvialis squatarola*

De Zilverplevier is een broedvogel uit het hoge noorden (de toendra's in Rusland en Siberië) en komt op de trek bij ons voor op wadden, slikken en buitendijks grasland. Ook in het binnenland komt de soort op doortrek voor. Een klein aantal overwintert aan de kusten van West Europa en aan de Middellandse Zee. Het grootste deel trekt echter naar de kusten van Afrika tot Kaap de Goede Hoop en Madagascar.

Gedurende de behandelde telperiode is de soort slechts zesmaal waargenomen, tweemaal op de voorjaarestrek (26-4-1975 en 27-3-1976), tweemaal op de herfsttrek (1-9-1973 en 13-9-1975) en tweemaal in de winter (19-1-1974 en 1-2-1975). Eenmaal werd één exemplaar (in januari) op de grond aangetroffen in de buurt van een groep Goudplevieren langs de Zomerdijk nabij het reservaat bij het Eemmeer. De overige waarnemingen betroffen steeds overvliegende exemplaren. Het grootste aantal was 9 exemplaren op 1-9-1973.

KIEVIT *Vanellus vanellus*

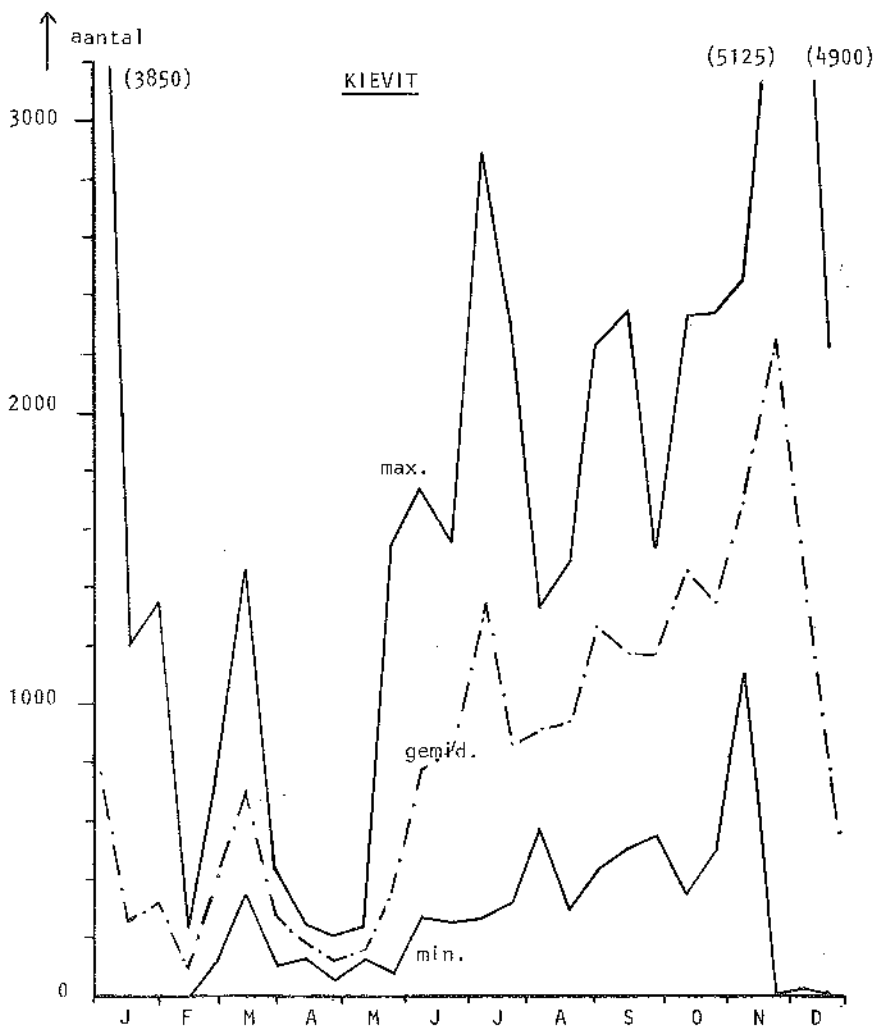

De Kievit is in de Eempolders een algemene verschijning. Het is niet alleen een algemene broedvogel daar, ook buiten het broedseizoen kunnen er grote aantallen fouragerende Kieviten aanwezig zijn. Alleen bij aanhoudende vorst verdwijnt de soort geheel, maar als de dooi even is ingevallen verschijnen de eerste exemplaren alweer. Zodra ze terug zijn beginnen de mannetjes al de grenzen van hun territoria af te bakenen.

Wanneer de jongen vliegvlug zijn gaan de Kieviten zwerven. Deze voortrek begint meestal eind mei en eindigt in een meer naar het westen gelegen tussendoel en soms in het overwinteringsgebied.

Het broedbiotoop van de Kievit is vlak en grotendeels open en boomarm en zonder of met korte vegetatie. De hoogte die geaccepteerd wordt neemt toe bij afnemende dichtheid van de afzonderlijke planten (planten-sociologische aspecten spelen geen rol van betekenis). Zo vond Klomp in Nederland als maximum hoogte voor dicht grasland 6 - 8 cm. en voor verder uitgelopen granen echter 12 - 15 cm. In het voorjaar, als de eindhoogte van de planten nog niet te bepalen is, is vermoedelijk de bodemkleur doorslaggevend. Ze hebben dan een voorkeur voor zwarte of bruine tot grijsgroene vlakten boven helgroene. Hier doorheen speelt nog de voorkeur voor het geboortegebied. De Kievit heeft voorts nog een voorkeur voor een natte bodem.

Het voedsel van de Kievit is voornamelijk dierlijk en bestaat vooral uit kleine grond dieren en insectenlarven. Gewoonlijk overheersen insecten; afhankelijk van het jaargetijde kevers, mieren, rupsen, vliegenlarven, sprinkhanen en oorwormen.

Conclusie telgegevens

In de zes jaar waarin geteld is kwam geen strenge winter voor, zodat slechts op 9 teldata geen enkele Kievit waargenomen werd. De hoogste aantallen werden gezien in de natte, zachte winter van 1974/'75, toen op 23 november ruim 5100 Kieviten werden geteld.

In de grafiek is duidelijk te zien dat aan het begin van het broedseizoen (maart - april) meer Kieviten gezien worden dan wanneer het broeden volop in gang is en vooral wanneer er jongen zijn (mei). Dit houdt zeer waarschijnlijk verband met het feit dat de vogels bij de balts en verdediging van het territorium veel opvallender zijn dan tijdens en na het broeden, wanneer er pas alarm optreedt bij vrij dichte benadering door de tellers (op gevaar van predatoren). Vooral bij tellingen per auto gehouden kunnen in het dan vrij hoge gras Kieviten over het hoofd gezien zijn.

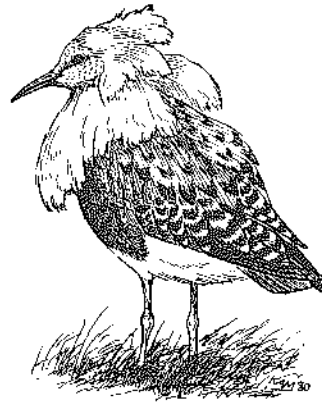
Het is veel tellers opgevallen dat het aantal Kieviten - vooral in de broedtijd - dichterbij de bebouwing langs de Wakkerendijk/Meentweg lager is, en toeneemt naarmate je meer de polder ingaat.

Uit de telgegevens valt niet op te maken of het aantal broedparen daalt of toeneemt; ook duidelijke verschillen tussen natte en droge jaren zijn niet in de gegevens herkenbaar.

KEMPHAAN *Philomachus pugnax*

De Eempolders zijn tot ver in de omtrek misschien wel het bekendst geworden door het voorkomen van deze steltloper als broedvogel. In de polders bevinden zich van oudsher meerdere baltsplaatsen.

De toernooiplaatsen, leks genaamd, zijn in het voorjaar al gauw te herkennen aan het platgetrapte gras, veertjes en uitwerpselen. In Nederland gaat hun voorkeur uit naar vochtige weilanden met kort gras. De Kempiaan is doorgaans erg trouw aan z'n leks en deze kunnen tientallen jaren achtereen op dezelfde plaats zijn. In het voorjaar komen de oude ♂ doorgaans eerder bij de leks aan dan de jonge ♂. De echte groepsbalts begint pas ná aankomst van de ♀, meestal begin april. De ♀ zoeken geschikte nestplaatsen, die vaak tot op zeer grote afstand van de leks kunnen liggen. Bij de balts voeren de ♂ 'gevechten' uit; daarbij zetten ze hun kragen en nekpluimen op, dansen in het rond en springen bij een confrontatie tegen elkaar op. Wanneer er een ♀ in de buurt van een ♂ komt, laat hij zich op de grond vallen. Wanneer een ♀ een ♂ uitgekozen heeft, gaat ze naar hem toe, drukt zich tegen de grond en pikt hem in de halskraag teneinde hem tot paren te prikkelen.

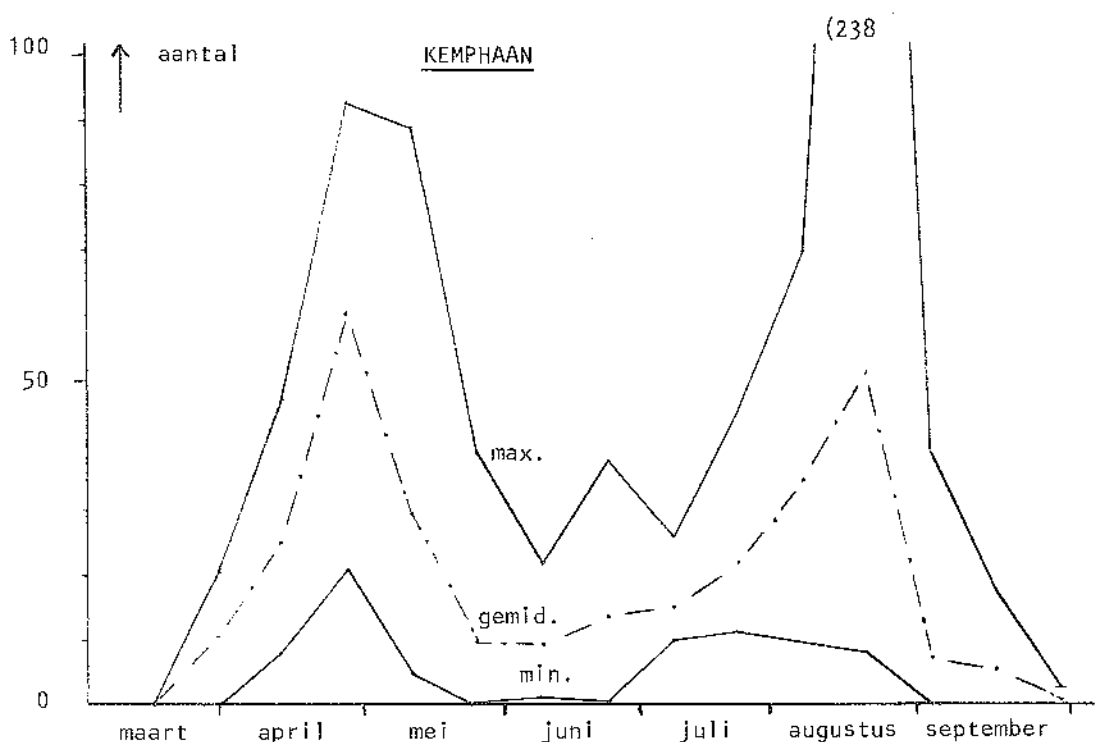
Op een lek is veelal een onderscheid te maken tussen honkmannen, satelietmannen en randmannen. De honkmannen verdedigen een vast territorium. Dit zijn doorgaans ♂ met een zeer donkere halskraag. Tussen de territoria bevindt zich een soort niemandsland, waar de randmannen zich op mogen houden. Onder de randmannen bevinden zich veel jonge onervaren ♂ en oude ♂ die hun territoria zijn kwijtgeraakt. Satelietmannen hebben ook geen territoria en treden vaak als parasieten van honkmannen op, of worden door deze geduld.

De agressie van de honkmannen wordt geneutraliseerd door de snavel zo goed mogelijk verborgen te houden in de opgezette kraagveren of door het wegdraaien van de kop. Satelietmannen hebben meestal een geheel of grotendeels witte of zeer licht gekleurde kraag.

Het voedsel van Kemphanen bestaat voornamelijk uit insecten en hun larven (muggen, vliegen, kevers, e.d.) en voorts uit schaaldiertjes, mosselen, slakjes, maar ook uit zaden en algen.

Conclusie telgegevens

Het vaststellen van het aantal broedparen is niet goed mogelijk indien alleen op de uitkomsten van de tellingen moet worden afgegaan. De leks zijn zelden bezocht daar de meeste vrij ver van de gevolgde telroutes aflaggen. Ook werd meestal pas vrij laat op de dag geteld, wanneer de vogels veelal zeer verspreid voorkwamen om te fourageren.

Uit de grafiek valt op te maken dat bij de tellingen de meeste Kemphanen gezien werden in de trektijd, met pieken rond eind april en in augustus. Tijdens de broedperiode werden de laagste aantallen genoteerd. (De ♀ zijn dan op of bij 't nest en de hanen vertonen minder activiteit.) De eerste Kemphanen werden doorgaans eind maart geteld (eerste teldatum 26-3-1977) en de laatste in oktober (laatste teldatum 23-10-1976). Er zijn 5 winterwaarnemingen van 1 tot 6 exemplaren, t.w. 4 in december en 1 in januari. Het hoogste aantal werd geteld op 13-8-1977 en wel 238 stuks.

Uit broedvogeltellingen gehouden in 1973¹⁾ werd berekend dat tenminste 70 broedende Kemphanen aanwezig waren. Dat jaar werden bij de tweewekelijkse tellingen in de periode van 31 maart t/m 23 juni, resp. 43, 93, 24, 5, 6 en 38 stuks geteld.

- 1) Verslag van de vogeltellingen gedurende het broedseizoen 1973 in de Maatpolder en Noord- en Zuidpolder te Veld, Werkgroep Ontwikkeling Eemland.

BOKJE *Lymnocyptes minimus*

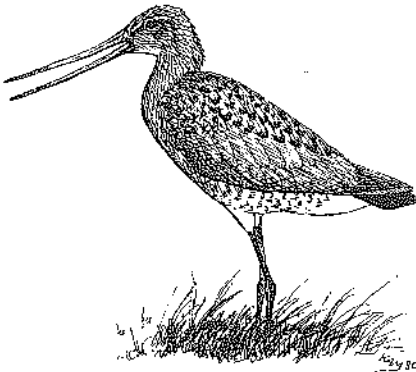
Het Bokje is een broedvogel uit Noordoost Europa en komt bij ons alleen op de trek voor en in de winter. In de periode 1973 t/m 1978 is slechts éénmaal een Bokje waargenomen en wel bij de telling van 30-3-1974.

WATERSNIP *Gallinago gallinago*

De Watersnip is in Nederland een (nog) vrij algemene broedvogel, maar ook doortrekker in groot aantal. Ze komen veelvuldig in troepjes voor. Ze nestelen op drassige plaatsen in gras- of zeggepollen.

In de Eempolders kan de Watersnip het hele jaar door gezien worden. Alleen in hartje winter, vooral bij aanhoudende vorst, ontbrak de soort op de tellijsten. Het maximum van 116 werd geteld op 23-11-1974. Uit de aantallen gedurende de balstijd en het broedseizoen (ca. half maart tot in juli) valt een afname af te lezen. De verschillen zijn in de tijd van de baltsactiviteit het grootst.

GRUTTO *Limosa limosa*

Het broedgebied van de Grutto strekt zich uit van Nederland, België, Duitsland en Denemarken in het westen uit tot in Rusland in het oosten. Het aantal broedparen in Midden Europa is echter laag. Nederland is nog altijd het bolwerk van de Grutto met ruim 90% van alle broedparen.

De Grutto broedde in Noordwest Europa oorspronkelijk vermoedelijk vooral op boomarme natte heide- en veengebieden. Vanaf de middeleeuwen werd in Nederland door de mens steeds meer land gecultiveerd en nu is de Grutto een typische weidevogel. Hij heeft daarbij een duidelijke voorkeur voor vochtige weiden

met een hogere kruidlaag. Slechts een enkel nest wordt gevonden in kunstmestweiden, weiden met kort gras of akkers. Het voedsel wordt gezocht op vochtige plaatsen met korte vegetatie. Intensief beweidde graslanden worden doorgaans gemeden.

In de Eempolders is de plaatselijke intensieve beweiding, het veranderde bodemgebruik (maisakkers, korte kunstmestweiden, etc.), maar vooral ook de

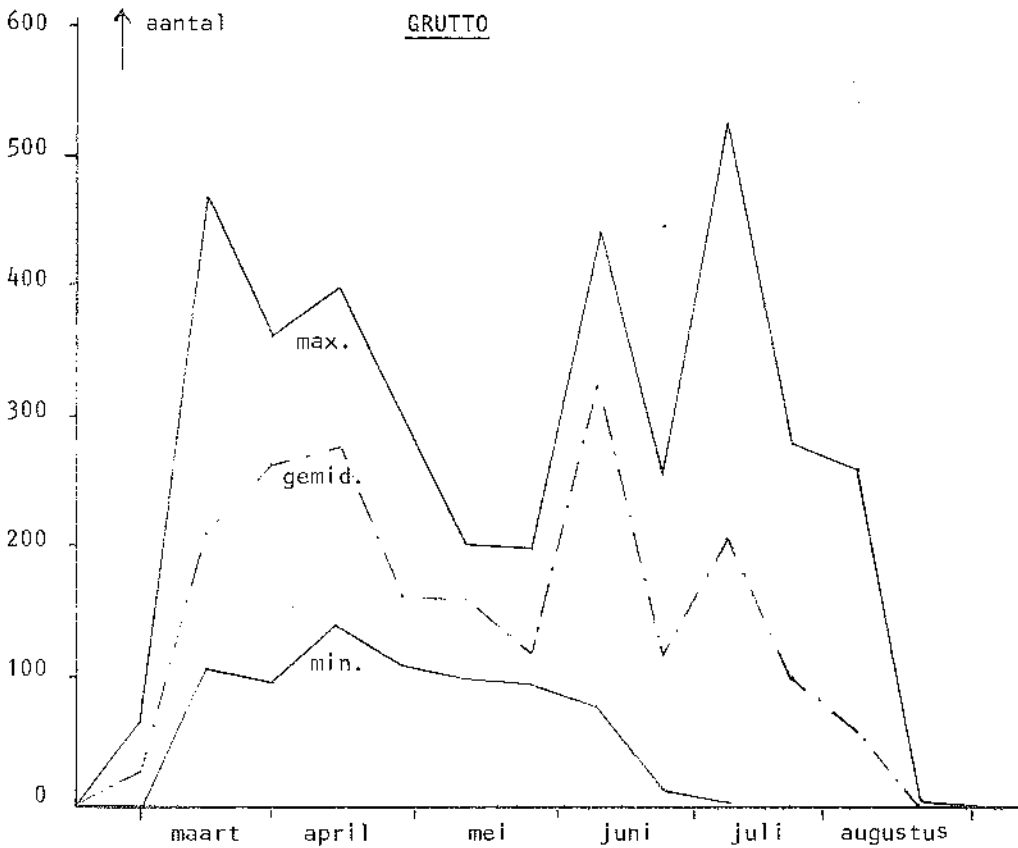
voortschrijdende diepteontwatering van de polder een bedreiging voor de Grutto en andere weidevogels. De Grutto zoekt vooral op de tast z'n voedsel, dat bestaat uit regenwormen, kevers, slakken en zaden.

De Grutto arriveert vanaf half februari tot in april doorgaans in z'n broedgebied. Zodra de jongen vliegvlug zijn trekken ze weg uit hun broedgebieden. Een klein aantal overwintert langs de kust (en in zachte winters in de Flevopolders).

Conclusie telgegevens

De vroegste datum gedurende de zes jaar waarop de eerste Grutto gezien werd in de Eempolders was 16 februari 1974. De laatste Grutto's werden meestal eind augustus geteld, hoewel éénmaal daarna (12-10-1974) nog 2 Grutto's voorkwamen. Het maximum was 467 exemplaren bij de telling van 11 maart 1978. In de droge zomer van 1975 waren de aantallen begin juli al laag (14 ex. op 5-7, 5 op 19-7 en daarna geen enkele meer). Hoewel de zomer van 1976 ook erg droog was waren er vrij veel in die tijd aanwezig; dit komt vermoedelijk doordat enkele boeren dat jaar hun weilanden omdijkten en er water op pompten waardoor een uitstekend milieu voor steltlopers ontstond.

Uit de grafiek valt op te maken dat in mei een "dal" zit; dit is de tijd dat de meeste Grutto's op de eieren zitten en zich het minst opvallend gedragen.

REGENWULP *Numenius phaeopus*

De Regenwulp kan van half april tot in oktober waargenomen worden daar de voor- en najaarstrek elkaar overlappen en de soort in klein aantal overzomert. De Regenwulp is geen broedvogel bij ons.

Conclusie telgegevens

Tijdens 11 teldata zijn Regenwulpen waargenomen, met als hoogste aantal 71 stuks op 10 september 1977. Buiten de trekperiodes en zomermaanden werd hij driemaal waargenomen. In de meeste gevallen betrof het 1 tot 5 fouragerende exemplaren, tussen Wulpen. De groep van 71 stuks was een overvliegende groep.

WULP *Numenius arquata*

Dit is de grootste steltloper die bij ons voorkomt, die verder nog opvalt door de lange, omlaag gebogen snavel (bij het wijfje iets langer dan bij het mannetje). Het is een broedvogel van heide, duinen en moerassig land. De Wulp trekt voorts in grote aantallen door en overwintert en overzomert ook vrij talrijk.

Conclusie telresultaten

Over de gehele periode van zes jaar bekeken is de Wulp iedere teldatum waargenomen. In de periode van half mei tot half juni was de soort het meest talrijk bij de tellingen. De hoogste aantallen werden tijdens de najaarstrek en in de vroege winter (t/m december) waargenomen, met een maximum van ca. 550 stuks op 7-10-1978.

ZWARTE RUITER *Tringa erythropus*

Deze Tureluur-achtige steltloper trekt in vrij gering aantal door van eind juni tot in de winter en van begin maart tot in juni. Een gering aantal overzomert en overwintert in Nederland.

Tijdens de telperiode zijn op 4 teldata gedurende de voorjaarsstrek en op 5 teldata tijdens de najaarstrek waarnemingen gedaan. Op twee na ging het in alle gevallen over één exemplaar. Op 26-3-1977 werden er 6 geteld en op 25-9-1976 3 stuks.

TURELUUR *Tringa totanus*

In de wintertijd vinden we deze steltlopers voornamelijk op wadden en slikken waar ze leven van schaaldiertjes en schelpdieren. In het broedseizoen gaat hun voorkeur uit naar (drassige) weilanden met sloten en plassen. Daar voeden zij zich met regenwormen en larven van langpootmuggen.

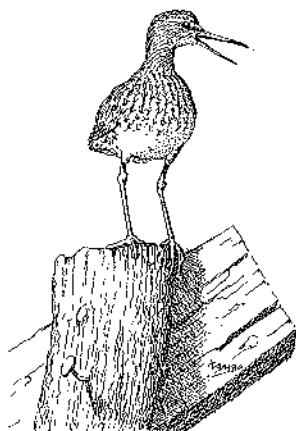
Het nest bestaat uit een ondiep kuiltje met wat grassprietjes. Vaak is het nest gelegen in een grote graspol, vanwaar de broedende vogel een goed uitzicht heeft op de omgeving. Hoewel de Tureluur erg waaks is, maakt hij vermoedelijk ook gebruik van de waakzaamheid van de Kievit, want vaak vindt men het nest van de Tureluur niet ver van een Kievitennest. Pas na het uitkomen van de eieren alarmeren de ouders bij de broedplaats.

De grootste bedreiging voor de Tureluur (evenals voor alle weidevogels in Nederland) is de ontwatering en de intensieve landbouw.

In het voorjaar komt de Tureluur terug in z'n broedgebied van begin maart tot begin juni en verdwijnt weer na het broedseizoen vanaf half juni tot in oktober. Een klein aantal overwintert op wadden en slikken.

Gedurende de telperiode van 6 jaar werd de Tureluur tweemaal al vóór maart waargenomen (2-2-1974 en 1-2-1975). De laatste waarnemingsdatum was 9 oktober 1976. Het hoogste aantal werd geteld op 27 april 1974 : 74 stuks.

Uit de gegevens is geen trend op te maken die aangeeft of de soort voor- of achteruit gaat als broedvogel in de Eempolders.

GROENPOOTRUITER *Tringa nebularia*

Ondanks het feit dat de Groenpootruiter maar enkele centimeters groter is dan de Tureluur maakt hij in het veld een veel grotere indruk; de vleugelstreep ontbreekt en de langere, groene poten steken in de vlucht duidelijk buiten de staart uit. De roep doet denken aan die van de Tureluur, maar hij legt er geen klemtoon in zoals deze ('tjuu-tjuu-tjuu').

De Groenpootruiter is een algemene doortrekker van half april tot begin juni (1 waarneming van 1 ex. op 12-3-1977) en van begin juli tot begin november (7 ex. op 14-8-1976 en 2 ex. op 11-9-1976). De soort overwintert en overzomert sporadisch. In de zomer werd 1 waarneming gedaan (1 ex. op 18-6-1977).

WITGATJE *Tringa ochropus*

Dit steltlopertje, dat in Scandinavië, Denemarken en de Oostzeelanden broedt, is bij ons een vrij algemene doortrekker. Voorts zijn er altijd kleine aantallen overzomeraars en overwinteraars.

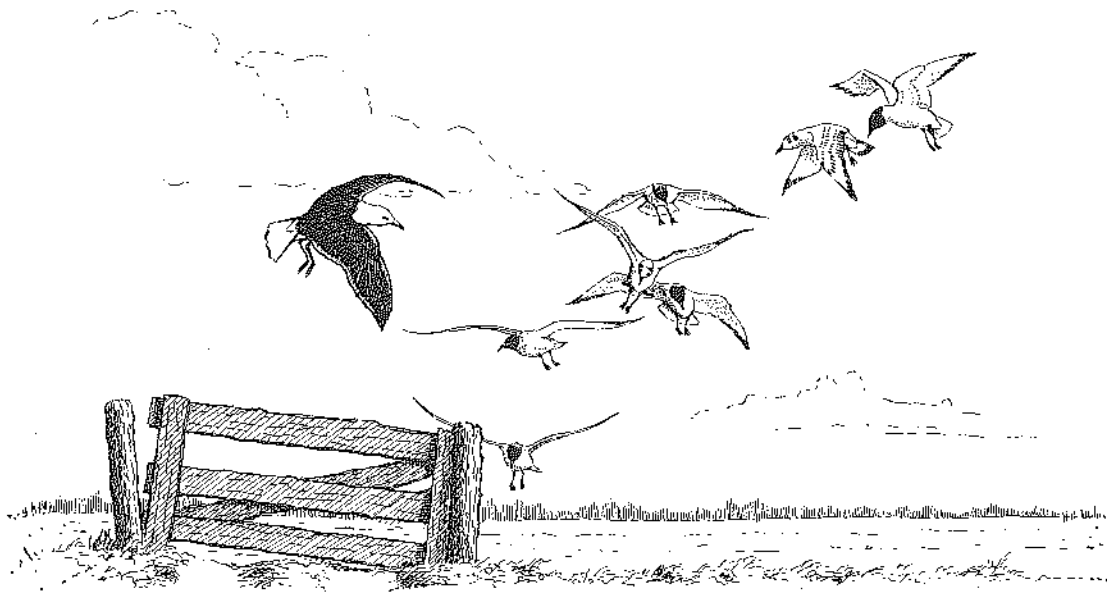
De 8 waarnemingen van het Witgatje waren verspreid over het hele jaar, met uitzondering van maart - juli. Steeds werd 1 exemplaar gezien, behalve op 30-7-1977 (5 ex.) en 14-1-1978 (3 ex.).

OEVERLOPER *Actitis hypoleucos*

Deze soort broedt in grote delen van Europa, doch is bij ons nog een zeldzame broedvogel. Vooral langs de grote rivieren (o.a. de IJssel) komen veel overzomeraars voor; het aantonen van broedgevallen is bij deze soort echter geen eenvoudige zaak. De doortrek vindt in het voorjaar plaats van begin april tot half juni (6x waargenomen) en in het najaar van begin juli tot half oktober (7x waargenomen). Maximum aantal 5 ex. op 11-5-1974 en 10-5-1975.

KLEINE JAGER *Stercorarius parasiticus*

Deze werd in al de 6 jaren slechts éénmaal waargenomen en wel op 14 september 1974 aan het einde van de zomerkade, ca. 0,5 km. van het Gooimeer.

MEEUWEN EN STERNS IN DE EEMPOLDER

Bijna ondenkbaar, dat bij inventarisatie in de Eempolder geen meeuwen zouden worden aangetroffen. Zij zijn - althans voor leken - de meest opvallende vogels in dit gebied en komen daar op alle plaatsen en in alle tijden van het jaar voor. Grote concentraties kunnen vooral in het vroege voorjaar worden waargenomen, wanneer de boeren stalmest over het land strooien. Uiteraard bestaat het leeuwendeel van de populatie uit Kokmeeuwen, waarvan bijna het gehele jaar door bijzonder grote aantallen worden genoteerd, te vergelijken met die van Spreeuwen, Kieviten en Houtduiven. Vanzelfsprekend zijn de aantallen in het broedseizoen april - mei beduidend lager. Een belangrijk deel, d.w.z. de vogels van 3 jaar en ouder, zullen zich dan in de broedgebieden, zoals de Wasmeren bij Hilversum, ophouden. Ook in de wintermaanden zijn de aantallen duidelijk lager; aangenomen mag worden dat "onze" meeuwen zich dan in zuidelijker regionen, b.v. langs de franse en spaanse kusten, bevinden en hun plaatsen in de Eempolder door soortgenoten uit Noordelijk en Oostelijk Europa worden ingenomen.

Na de Kokmeeuwen komen de Stormmeeuwen in aantallen het eerst aan bod. Bij vergelijking van de jaartotalen blijkt de verhouding tussen de totalen van beide soorten merkwaardig gelijk, nl. ongeveer 1 Stormmeeuw op 11 Kokmeeuwen, dit wat de waarnemingen over de afgelopen 6 jaar betreft. Deze verhouding geldt evenwel niet bij vergelijking van de 14-daagse tellingen; dan treden er alle mogelijke fluctuaties op, culminerend in december 1978, toen bij enkele tellingen zelfs meer Storm- dan Kokmeeuwen werden waargenomen. (De Stormmeeuwen voelden misschien wel de strenge winter aankomen! Dit zou mogelijk ook kunnen blijken uit de telling van 10 maart 1979, waarbij alleen al in de noordelijke helft van de polder ca. 1000 Stormmeeuwen werden geteld, circa 5 maal zoveel als Kokmeeuwen en mogelijk een gevolg van de massale doortrek uit de winterverblijven).

Wat de fluctuatie in de jaartotalen betreft, wordt verwezen naar onderstaande tabel :

	<u>1973</u>	<u>1974</u>	<u>1975</u>	<u>1976</u>	<u>1977</u>	<u>1978</u>	
Kokmeeuw	10	12	7	8	12	8	(x 1000)
Stormmeeuw	8	9	7	7	10	9	(x 100)

Uit de cijfers van 1978 zou misschien al de heel voorzichtige conclusie getrokken mogen worden, dat de Stormmeeuw in opkomst is, wat ook enigszins door de telling van 10-3-1979 bevestigd zou worden. De uit de tabel blijkende lagere cijfers voor beide soorten in 1975, 1976 en 1978 (uitgezonderd de Stormmeeuw in 1978) zijn wellicht verklaarbaar uit de minder gunstige broedresultaten in die jaren, aangezien de totalen voor de maanden augustus en september ook opvallend lager liggen, d.w.z. minder juvenielen dan anders in die maanden.

Na deze inleidende en vergelijkende beschouwingen, thans nog iets over de verschillende soorten afzonderlijk.

KOKMEEUW *Larus ridibundus*

Bij vergelijking van de 14-daagse tellingen springt naar voren, dat de aantallen steeds sterk fluctueren, nl. soms van enkele tientallen tot enkele malen ruim 1000, zelfs in 1974 éénmaal 1156 in midden september. In de maanden augustus, september en oktober komen steeds de grootste aantallen voor, in de maanden april, mei en juni steeds de laagste en wel van enkele tientallen tot enkele honderden.

Als uitgesproken trekvogels zullen de Eempolder meeuwen in de wintermaanden naar de warmere Zuid-Europese kust- en havengebieden wegtrekken, doch aangenomen mag worden dat zij deels in de winter ook in grote steden, havengebieden, vuilnisbeiden enz. in ons land blijven hangen en zich dus als echte kultuurvolgers gedragen.

STORMMEEUW *Larus carinus*

Bij deze soort tonen de cijfers een veel gelijkmatiger beeld, althans gro-tendeels, en komt het totaal per telling bijna niet boven de 100, met als uitschieter december 1978 met 244 ex. Ook hier vallen de kleinste aantallen in april en mei (i.v.m. het broeden in de kustgebieden) en de grootste van augustus t/m november. In sommige jaren vertonen deze laatste zich wat vroeger (aug./sept.), in andere wat later (okt./nov.), mogelijk samenhangend met de weersomstandigheden. Over het algemeen liggen de aantallen in de zomer niet veel hoger dan in de winter.

Daar ook de Stormmeeuw trekvogel is en zich naar warmere Zuid-Europese kustgebieden begeeft, zal de Eempolder populatie van deze soort voor een belangrijk deel uit vogels van Noord-Europese origine bestaan.

KLEINE MANTELMEEUW *Larus fuscus*

Deze soort wordt slechts sporadisch genoteerd, wat blijkt uit de jaarcijfers van 1973 t/m 1978, nl.: 2-2-1-0-1-2. De meeste waarnemingen (4x 1 ex.) werden in januari gedaan, de overigen in augustus - november (3x).

ZILVERMEEUW *Larus argentatus*

De jaartotalen voor deze soort van 1973 t/m 1978 belopen resp. 12-47-63-24-65-52 stuks. Bij een vrij groot aantal tellingen werd hij niet waargenomen. Wanneer dit wel het geval was, dan slechts in kleine aantallen, meestal beneden de 10 exemplaren. Bij uitzondering, en wel op 15-1-1977, werden 26 stuks geteld. In de broedtijd werd hij praktisch niet waargenomen.

GROTE MANTELMEEUW *Larus marinus*

Deze soort wordt in de Eempolder nóg minder waargenomen dan de Zilvermeeuw. De jaartotalen van 1973 t/m 1978 bedragen resp. 2-5-3-4-11-2 stuks. De waarnemingen vallen alle in het winterhalfjaar en wellicht betreft het hier uitsluitend vogels die uit Noord-Europa afkomstig zijn.

VISDIEF EN ZWARTE STERN *Sterna hirundo/Chlidonias niger*

Beide soorten komen in de Eempolders slechts in kleine aantallen voor, voornamelijk bij de Eem, de Eemnesservaart en de waaien. Hoewel het Visdiefje vanaf eind april tot in september wel elk jaar werd waargenomen (1e waarn. 27-4-1974, laatste waarn. 10-9-1977), verscheen de Zwarte Stern in de telperiode pas in juli (1e waarn. 7-7-1973, laatste waarn. 27-9-1975). In 1976 en 1977 ontbrak de Zwarte Stern geheel, hoewel het maximum aantal waargenomen exemplaren juist weer in 1978 werd genoteerd, en wel 80 exemplaren op 29 juli. De (trek)waarnemingen in de jaren 1974 en 1978 springen er voor dit sterntje duidelijk uit. In 1974 alle 3 waarnemingen in de periode 31-8 / 28-9 en in 1978 2 waarnemingen van 80 resp. 50 exemplaren op 29-7 en 12-8.

Volledigheidshalve volgen hieronder de tabellen van de jaartotalen:

	<u>1973</u>	<u>1974</u>	<u>1975</u>	<u>1976</u>	<u>1977</u>	<u>1978</u>
Visdief	24	12	10	6	14	11
Zwarte Stern	9	126	2	-	-	133

HOLENDUIF *Columba oenas*

Afgaande op het ter beschikking staande cijfermateriaal lijkt het wel of de Holenduif in de Eempolders terrein wint. Werden er in de jaren 1973 - 1976 wel eens enkele verspreide exemplaren geteld, in 1977 en 1978 blijkt zij het gehele jaar door tot de vaste bezoekers te behoren, met een piek in 1977 van 107 exemplaren, in 1978 gedaald tot 49. Hoogste aantal was 27 exemplaren op 12-2-1977.

HOUTDUIF *Columba palumbus*

De Houtduif komt het gehele jaar in de Eempolders voor (vooral in de Zuidpolder). Zij benut dit gebied als fourageer- en rustterrein; het is niet uitgesloten dat enkele paartjes broeden in de diverse verspreide boomgroepen in dit gebied. 1977 geeft een oplopend gemiddelde te zien, met in 1978 uitschieters in januari (1316 ex. op de 14e) en maart (1740 ex. op de 11e).

TURKSE TORTEL *Streptopelia decaocto*

De tabel vertoont een tamelijk rommelig beeld ten aanzien van de aanwezigheid van de Turkse Tortel in de Eempolders: en weinig regelmatige bezoeker die in kleine aantallen voorkomt. In 1975 werd over de getelde periode een recordaantal van 61 exemplaren waargenomen. Sindsdien lijkt de belangstelling voor het gebied terug te lopen: 1976 - 49 ex., 1977 - 18 ex. en 1978 - 11 exemplaren. De zomermaanden zijn hierbij het meest in trek. Hoogste aantal was 29 exemplaren op 14-8-1976.

TORTELDUIF *Streptopelia turtur*

Een weinig voorkomende gast in ons telgebied: van 1973 - 1978 gemiddeld 15 exemplaren per jaar. Waarschijnlijk betreft het hier broedvogels van de meer bosrijke randgebieden, bijvoorbeeld landgoed Groeneveld, die in de polders komen fourageren, hoewel ze meestal overvliegend worden waargenomen. Hoogste aantal was 18 exemplaren op 8-6-1974.

KOEKOEK *Cuculus canorus*

De Koekoek is in ons telgebied geen zeldzame gast. Elk jaar worden er wel een paar gezien of gehoord, voornamelijk in de maanden mei tot en met juli. In 1977 werd er nog een exemplaar waargenomen op 27 augustus. Dat jaar was tevens een recordjaar met 7 exemplaren. Tegenover dit hoge cijfer staat 1978 met geen enkele waarneming.

KERKUIL *Tyto alba*

De Kerkuil is tijdens de tellingen, die altijd bij daglicht worden uitgevoerd, nooit waargenomen. Toch zal het duidelijk zijn dat de twee Kerkuilparen die Eemnes al tientallen jaren rijk is, regelmatig in de Eempolders komen jagen. Dit kwam o.a. aan het licht toen in het kader van de wintervoeding in begin februari 1976 langs de Zomerdijk bij de waaien, vlees werd uitgelegd voor de daar aanwezige Roerdompen. Tijdens dit werk, dat in de schemering moest gebeuren om te voorkomen dat kraaien en meeuwen het voor de Roerdompen bestemde vlees zouden weggapen, is de Kerkuil tweemaal gezien, al jagend langs de Zomerdijk.

STEENUIL *Athene noctua*

De Steenuil is in de Eempolder een zeldzame verschijning, wat gezien het grootschalig landschap en het vrijwel ontbreken van broed- en schuilgelegenheid niet zo vreemd is. In de wat meer gevarieerde hoekjes van de Eempolder zijn ze evenwel toch te verwachten. De twee waarnemingen van telkens één exemplaar op 7 oktober en 30 december van 1978 zijn voor wat de Steenuil betreft hoopvol.

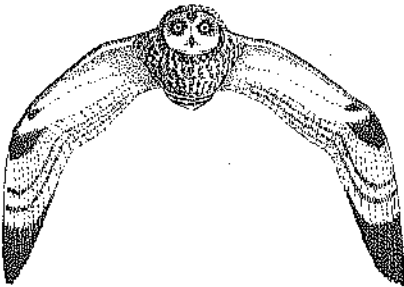
RANSUIL *Asio otus*

De Ransuil is in alle maanden van het jaar (behalve juli) waargenomen. In de eerste 3 teljaren was hij vrij algemeen te zien, vooral in de maanden januari t/m april, maar in de laatste 3 teljaren is het aantal waarnemingen in de polder sterk gedaald.

De meeste waarnemingen zijn gedaan op een welbekende roestplaats bij een boerderij midden in de polder. Incidenteel zijn er Ransuilen elders in de polder waargenomen. Op 17 april 1977 werd er een versufte Ransuil (zonder zichtbare verwondingen) naast de weg gevonden, vlakbij het Marine ontvangsstation. Deze is een dag later in een vogelrevalidatiecentrum doodgegaan. Broedgevallen in de naaste omgeving worden niet uitgesloten.

Grootste aantal : 5 exemplaren op 3 maart 1973.

VELDUIL *Asio flammeus*

De Velduil is een zeldzame verschijning in het telgebied. Hij is tot nu toe gezien in de lente, voorzomer en een paar keer in de winter. De meeste Velduilen zijn waargenomen in 1976 (muizenjaar) toen er zeer waarschijnlijk één, maar vermoedelijk twee paartjes hebben gebroed. Zo zijn er op 21 juni om 20.45 Velduilen waargenomen die hevige duikaanvallen uitvoerden op een boer die door een weiland liep, vlakbij een verlande waaier.

Deze in de Eempolder toch al zeldzame broedvogel heeft zich de laatste 2 teljaren in het voorjaar niet meer laten zien, wat mogelijk

toch wel duidt op het minder aantrekkelijk worden van de Eempolders als broedgebied (door toenemende drukte?).

Grootste aantal : 2 exemplaren op 10-4-1976

Uiterste data : voorjaar - 10-4-1976 en 19-6-1976

winter - 20-11-1975 en 16-12-1978

GIERZWALUW *Apus apus*

Uit de telresultaten blijkt overduidelijk dat de Gierzwaluw maar zeer kort bij ons verblijft. Vooral in 1976 en 1978 maar net voldoende om te broeden en de jongen groot te brengen. In de jaren dat hij iets langer blijft wordt meestal een tweede en soms zelfs een derde broedsel grootgebracht. Hoewel geen gegevens voorhanden zijn of deze vogel in de buurt van de Eempolders broedt, bijvoorbeeld bij de bebouwing langs de polders, kan wel

geconstateerd worden dat er een vaste "bezetting" van ca. 25 tot 35 fouragerende broedparen voorkomt. De indruk bestaat ook dat de soort de laatste jaren iets talrijker voorkomt. De hoge pieken in de telresultaten moeten worden toegeschreven aan nog of weer trekkende vogels.

De vroegste waarneming vond plaats op 26-4-1975 (1 ex.) en de laatste op 27-8-1977 (3 ex.). Het hoogst waargenomen aantal bedroeg 320 exemplaren op 5 juni 1976.

GROTE BONTE SPECHT *Dendrocopos major*

Hiervan zijn vijf waarnemingen door onze werkgroep gedaan in de Eempolders, alle in voor- en najaar. Op 22 november 1975 werd 1 exemplaar gezien in de bomen bij het nieuwe Vijzelgemaal.

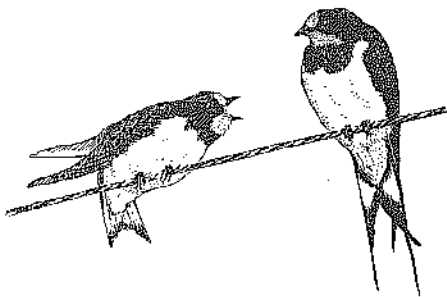
VELDLEEUWERIK *Alauda arvensis*

Deze stand-/trekvoegel is, als de weersomstandigheden niet té bar zijn (zoals op 28-1-1978, toen hij door sneeuw en koude geheel ontbrak) altijd aanwezig in de Eempolders. 's Winters zwerven ze in groepjes van enkele exemplaren tot enige tientallen rond. De aantallen schommelen tussen 2 exemplaren op 14-1-1976 tot een uitzonderlijk hoog aantal van 913 exemplaren op 23-10-1976. Poelstra meldde op 9-10-1976 al een grote trek van veel leeuwerikken en piepers tussen 10.00 en 12.00 uur in de morgen.

OEVERZWALUW *Riparia riparia*

Hoewel er enkele broedkolonies in de buurt zijn gekomen, is het opvallend dat er in de polder slechts enkele incidentele waarnemingen hebben plaatsgevonden. De vier meldingen betreffen de jaren 1976 - 1978, met het grootste aantal (8 ex.) op 10 september 1977.

BOERENZWALUW *Hirundo rustica*

Uit de telresultaten blijkt dat de Boerenzwaluw over het algemeen in de periode midden april tot eind september bij ons voorkomt. Doordat deze soort meerdere legfels heeft en de jongen uit het eerste nest soms een zomertrek vertonen (in noordelijke richting), zijn de cijfers zeer moeilijk te interpreteren. Bij het elimineren van de zeer grote pieken welke op dit trekverschijnsel teruggevoerd zouden kunnen worden, lijkt het erop dat er een tamelijk constant aantal vaste broedparen voorkomt (schatting ca. 30 paren).

De vroegste waarneming had plaats op 9-4-1977 (2 ex.) en de laatste op 11-10-1975 (2 ex.). Het hoogste aantal waargenomen exemplaren bedroeg 671 op 1-9-1973.

HUISZWALUW *Delichon urbica*

De Huiszwaluw komt over het algemeen op dezelfde plaatsen voor als de Boerenzwaluw. Voor de nestbouw is hij echter afhankelijk van het voorkomen van klei.

Uit de telresultaten blijkt dat de Huiszwaluw gewoonlijk van midden mei tot midden september bij ons voorkomt. Opvallend is de wat vroegere aankomst in 1977 en 1978, resp. op 7 en 6 mei. Bij het analyseren van de resultaten valt op dat het "vaste bestand" gedurende 1973 wat lager was. Bij tellingen in Zuidelijk Flevoland werd juist dat jaar een sterke toename geconstateerd in het aantal broedparen. Hierbij werd vermoed dat deze polder enig "zuig" effect uitoefende op de omliggende gebieden.

De pieken welke in juli voorkomen zijn ook gezien de aantalsverhoudingen, toe te schrijven aan de geboortegolven. Het vaste bestand kan op ca. 10-15 paren geschat worden. Hierbij moet vermeld worden dat de telling van Huiszwaluwnesten in de zomer van 1978 in het gebied Eemnes en Eempolder 49 nesten opleverde. Aangezien ook de Huiszwaluwen nog wel eens een andere kant willen opvliegen mag er geen direct verband tussen deze cijfers gelegd worden maar als er van uitgegaan wordt dat de vogels zich enigszins gelijkmatig over hun omgeving verspreiden, dan lijken deze cijfers in verhouding te staan.

De verhouding aantallen Huiszwaluwen en Boerenzwaluwen komt ongeveer overeen met die welke in de Avifauna van Midden-Nederland zijn opgegeven. De vroegste waarneming vond plaats op 14-4-1973 (1 ex.) en de laatste op 24-9-1977 (7 ex.).

Het hoogste aantal waargenomen exemplaren bedroeg 154 op 18-8-1973.

BOOMPIEPER *Anthus trivialis*

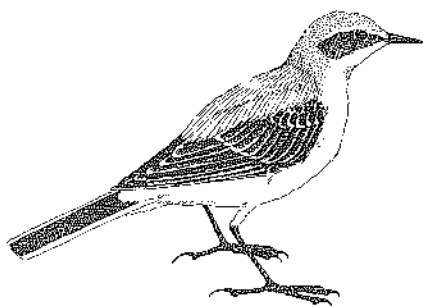
De enige waarneming vond plaats op 10 mei 1975 (2 ex.). Dat deze soort slechts éénmaal is waargenomen is, gezien het type biotoop dat de Boompieper verkiest, namelijk licht beboste terreinen of heide en duingebieden met opslag, niet zo verwonderlijk.

GRASPIEPER *Anthus pratensis*

De biotoop voor de Graspieper wordt als volgt omschreven: open veld maar vooral weilanden met afwisselende ruige vegetatie. De Eempolder kan dan ook als een redelijk gunstig gebied voor de Graspieper bestempeld worden. De Avifauna van Midden-Nederland meldt ook dat het Eemgebied een zeer dichte bezetting kent van Graspiepers.

De telresultaten tonen aan dat de Graspieper bijna het gehele jaar voorkomt. Het hoogste aantal op 1 telling genoteerd bedroeg 167 exemplaren op 4-8-1973. Het aantal broedparen mag op gemiddeld 30 tot 40 worden geschat.

GELE KWIKSTAART *Motacilla flava flava*

Ook deze vogel zien we 's zomers in de polder, maar de aantallen zijn echter veel kleiner dan die van de Witte Kwikstaart. De vroegste waarneming was op 8-4-1978 (8 ex.) en de laatste op 8-10-1977. Het hoogste aantal (9 ex.) is op 11-5-1974 gezien, maar in het broedseizoen zijn 4 - 6 ex. wel het maximum.

Van de Noordse vorm (*M.f. thunbergi*) is 1 waarneming bekend in de n.o.-hoek van de Vennepolder, fouragerend op een droge akker tussen onkruiden (op 6-5-1978).

WITTE KWIKSTAART *Motacilla alba alba*

Dit vogeltje ontbreekt 's zomers niet in de Eempolders en zit, zoals is te verwachten, voornamelijk bij de boerderijen in het zuid gedeelte, bij het gemaal en bij Jachthaven Raboes in het noord gedeelte. De hoogste aantallen worden ook nu weer tijdens de trek gezien, met een maximum van 24 exemplaren tijdens najaarstrek (op 7-10-1978) en 15 exemplaren op voorjaars trek (op 22-4-1978). Het hoogste aantal in de broedtijd was 10 exemplaren in 1973, 1974 en 1976. De vroegste waarneming was op 25-2-1978 (1 ex.) en de laatste op 5-11-1977 (ook 1 ex.).

ROUWKWIKSTAART *Motacilla alba yarrellii*

Van deze soort is één waarneming bekend op 26 april 1975.

WINTERKONING *Troglodytes troglodytes*

Dit vogeltje is het gehele jaar onopvallend aanwezig op de begroeide plekken, zoals bij de sluis en in Eemdijk. Het gaat hier dan meestal om 2 tot maximaal 5 meestal zingende of roepende exemplaren.

Een uitschieter is de waarneming van 7 exemplaren op 26 april 1975.

HEGGEMUS *Prunella modularis*

Deze onopvallende vogel komt ook in zeer bescheiden aantal in de bebouwde en beboste gedeeltes van de polder voor, meestal 1 exemplaar, met maximaal 3 exemplaren op diverse data. Hij wordt in alle seizoenen waargenomen, voornamelijk bij boer Bruinekoel en in Eemdijk.

ROOBBORST *Erithacus rubecula*

Waarnemingen van de Roodborst hebben alleen buiten het broedseizoen plaatsgevonden. Het betreft hier dan ook trekvogels of overwinteraars. Dit is niet zo verwonderlijk aangezien de Roodborst voornamelijk vertoeft in beboste terreinen of parklandschappen. De vroegste najaarswaarneming was op 11-9-1976, de laatste in het voorjaar op 10-4-1976, beiden 1 exemplaar. Drie exemplaren per telling was het maximum.

NACHTEGAAL *Luscinia megarhynchos*

Hoewel slechts 1 waarneming heeft plaatsgevonden (op 8-5-1976) willen wij deze graag vermelden. Het betrof hier geen overvliegend exemplaar; de waarnemers hebben zelfs enige tijd van de zang kunnen genieten.

BLAUWBORST (roodgesterde) *Luscinia svecica svecica*

Van deze scandinavische vorm van de Blauwborst is in deze 6 jaar één exemplaar waargenomen en wel op 3 juni 1978.

Hier volgen enkele gedeelten uit de beschrijving van de waarneming:

"Het was één van de betere kijkdagen, warm, zonnig en weinig wind, ca. 28° C. Omstreeks 12.00 à 13.00 h. schoot er een vogeltje laag over de weg vlak voor het voorwiel van mijn fiets langs. Ik meende in de vlucht wat 'roods' bij de staart te zien en dacht met 'n Roodstaart te doen te hebben, wat in het noordelijk gedeelte toch al leuk zou zijn (de Zwarte Roodstaart broedt zeer waarschijnlijk in het zuidelijk deel van de Eempolder) ...

Ik keerde om, om hem goed te determineren. Hij was 10 à 15 meter verder op de grond gaan zitten, waarbij ik hem op de rug zag en noteerde inderdaad twee roodbruine stukjes bij het begin van de staart ... 'n jonge Roodstaart ?? Neen, het bleek een volwassen Blauwborst te zijn, toen hij boven op de paal van een hek ging zitten; met de zon aan mijn kant kon ik hem toen prachtig determineren! Voor de Eempolder toch wel bijzonder, het bleek de roodgesterde scandinavische ondersoort te zijn."

ZWARTE ROODSTAART *Phoenicurus ochruros*

Oorspronkelijk een bergvogel thuishorend in Midden en Zuid Europa, heeft deze vogelsoort zijn broedgebied uitgebreid in noordelijke richting tot zelfs in Zuid Zweden. Het succes hiervan dankt het vooral aan zijn fantasierijk aanpassingsvermogen: in onze lage landen broedt de Zwarte Roodstaart op industrieterreinen, nieuwbouwwijken in aanbouw, hoge gebouwen, steigers e.d. Zo ook hier in ons telgebied. Langs de Eem is namelijk een vrij groot gebouwencomplex van een ocrietfabriek; ondanks het kleine aantal waarnemingen en het ontbreken van waarnemingen van juvenielen, mag er wel verondersteld worden, dat de Zwarte Roodstaart hier broedt.

Waarschijnlijk ontbreekt het aan meer waarnemingen doordat het terrein niet toegankelijk is voor de tellers. De bovenstaande veronderstelling wordt gesteund door het feit, dat er wél gegevens van broedgevallen bekend zijn in de randgebieden rondom de Eempolder, en dan veelal in vergelijkbare situaties. Van de 5 waarnemingen werden er 3 in juli gedaan; op 15-7-1978 zelfs 3 stuks.

GEKRAAGDE ROODSTAART *Phoenicurus phoenicurus*

Dat een poldergebied nu niet bepaald een geliefkoosd biotoop is van de Gekraagde Roodstaart blijkt wel uit het kleine aantal waarnemingen (al schijnt dit vogeltje veel van knotwilgen te houden, die trouwens jammer genoeg schaars zijn in dit telgebied).

De vogel werd in 1973 2 keer gezien (april/juni) en in 1974 1 keer (mei).

PAAPJE *Saxicola rubetra*

Paapjes zijn uitgesproken trekvogels en dit komt niet alleen tot uiting in de langere vleugels (de Roodborsttapuit, die meer een standvogel is, hoewel de scandinavische exemplaren wel degelijks zuidwaarts trekken/zwerven, heeft korte vleugels) maar blijkt ook wel uit de data van de waarnemingen: april-mei en augustus-oktober. Uit de telgegevens blijkt, dat er opvallend meer Paapjes in het najaar worden waargenomen dan in de periode april-mei. In het voorjaar trekken de mannetjes vooruit en apart, in de herst meer in groepjes.

Grootste aantal in april-mei	:	5 ex. op	6-05-1978
Grootste aantal in aug. -okt.	:	28 ex. op	9-09-1978
Eerste voorjaarsmelding	:	1 ex. op	22-04-1978
Laatste najaarsmelding	:	2 ex. op	8-10-1977

ROODBORSTTAPUIT *Saxicola torquata*

Dat de Roodborsttapuit een karakteristieke vogel is van heide en ruige terreinen verklaart waarschijnlijk wel grotendeels het feit, dat er in de laatste 6 jaar slechts tweemaal een waarneming werd gedaan, en wel op 25-9-1976 en op 30-7-1977. Het is niet onredelijk te veronderstellen, dat in beide gevallen de vogels trekkend langs de IJsselmeerkust de Eempolder passeerden. Het nauwverwante Paapje is gedurende het voor- en najaar langere tijd waar te nemen.

TAPUIT *Oenanthe oenanthe*

De Tapuit is eigenlijk een echte bergvogel die zelfs tot boven de boomgrens nestelt. Die eigenaardigheid verloochent zich ook niet tijdens de vrij korte perioden waarin wij hem hier in de Eempolder kunnen waarnemen. Vooral de oude stenen bouwvallen trekken hem bijzonder aan, evenals de aarden wallen en de wat ruigere terreintjes. Als een Kwikstaart zoekt hij naar insecten tussen de straatstenen.

Wat betreft de telgegevens: er blijkt dat in de periode augustus-oktober gemiddeld tweemaal zoveel waarnemingen worden gedaan als in de periode april-mei. Het jaar 1978 gaf de meeste waarnemingen.

Grootste aantal in voorjaar	:	32 ex. op	20-05-1978
Grootste aantal in najaar	:	82 ex. op	9-09-1978
Eerste voorjaarsmelding	:	1 ex. op	13-04-1978
Laatste najaarsmelding	:	2 ex. op	4-11-1978

De Tapuit werd in de hoogzomer (5 juni - 12 augustus) niet waargenomen.

LIJSTERACHTIGEN *Turdidae*

Gezien het biotoop van lijsterachtigen, namelijk bos en parklandschappen, is het niet verwonderlijk dat deze soorten maar in beperkte mate in de Eem-polder worden aangetroffen. De meeste waarnemingen hebben bovendien betrekking op trek of overwinteraars.

BEFLIJSTER *Turdus torquatus*

Deze soort werd maar tweemaal tijdens de tellingen waargenomen en wel op 14 april 1973 en op 13 april 1974 (beide keren 1 exemplaar).

MEREL *Turdus merula*

Net zoals de Zanglijster komt de Merel het gehele jaar voor, voornamelijk bij de behuizingen. Het hoogst waargenomen aantal bedroeg 14 exemplaren op 13 maart 1976.

KRAMSVOGEL *Turdus pilaris*

De Kramsvogel is in de Eempolder nog uitsluitend wintergast. De aantallen kunnen dan nog wel variëren van enkele tientallen tot maximaal 805 exemplaren op 23 november 1974. De vroegste waarneming was op 11-10-1975 (11 ex.), de laatste op 6-5-1978 (2 ex.).

ZANGLIJSTER *Turdus philomelos*

Deze soort wordt meestal het gehele jaar in kleine aantallen waargenomen. Het maximum aantal bedroeg 8 exemplaren op 21 december 1974.

KOPERWIEK *Turdus iliacus*

De Koperwiek komt ongeveer in dezelfde periode als wintergast voor als de Kramsvogel, maar in duidelijk lagere aantallen. Ze worden voornamelijk waargenomen in de populieren langs de rand van de polders. Het hoogste aantal was 190 exemplaren op 8-11-1975. De vroegste waarneming was op 8-10-1977 (2 ex.), de laatste op 12-4-1975 (20 ex.).

GROTE LIJSTER *Turdus viscivorus*

De meeste waarnemingen van deze meestal solitair trekkende vogel vonden plaats tijdens het voorjaar. De eerste waarneming was op 28-8-1976 (1 ex.) de laatste op 8-6-1974 (2 ex.). Het hoogste aantal bedroeg 5 exemplaren op 2-3-1974.

SNOR *Locustella luscinioides*

Het biotoop van de Snor is rietvelden met struikgewas, dus moerassen of typische verlandingszones. De Avifauna van Midden-Nederland vermeldt enkele broedparen aan de kust van het Eemmeer. Aangezien het kustgebied net buiten ons waarnemingsterrein valt, is het niet verwonderlijk dat in ons gebied, dat weinig geschikte terreinen voor de Snor kent, slechts enkele waarnemingen (4 x) hebben plaatsgevonden van steeds één exemplaar, allen in de laatste 3 jaren. Vroegste waarneming was op 22-4-1978, de laatste op 31-7-1976.

RIETZANGER *Acrocephalus schoenobaenus*

Opvallend is dat hoewel het biotoop van de Rietzanger en de Bosrietzanger grote overeenkomsten vertoont, de Rietzanger iets vaker is waargenomen dan de Bosrietzanger. Volgens de Avifauna van Midden Nederland bestaat de indruk dat het voorkomen van de Rietzanger in bepaalde gebieden ten koste gaat van de Bosrietzanger. Indien dit juist is zou dit een verklaring voor dit verschil kunnen zijn. Een andere mogelijkheid is dat de Rietzanger gewoon wat vaker voorkomt. Waarom beide soorten in 1978 in het geheel niet zijn waargenomen is niet duidelijk.

Hoogste aantal (3 ex.) werd waargenomen op 26-5 en 1-9-1973 (tevens de laatste waarneming). De vroegste waarneming (2 ex.) viel op 7-5-1977.

BOSRIETZANGER *Acrocephalus palustris*

De Bosrietzanger is een vogel van riet en struikvegetatie, bosranden en vochtig ruig terrein; ook een pioniervogel in nieuwe aanplant. Hoewel de Bosrietzanger geen veel voorkomende soort is valt op dat, gezien de biotoopomschrijving welke toch ook plaatselijk van toepassing is op de Eempolder, het aantal waarnemingen maar zeer beperkt is (5 in de jaren 1974 - 1977, maximaal 2 exemplaren). Aangezien de waarnemingen alle in het broedseizoen zijn gedaan, hebben er dan ook vermoedelijk 1 of 2 broedgevallen plaatsgevonden. De Avifauna van Midden-Nederland vermeldt alleen enkele broedgevallen langs de kust. Vroegste waarneming was op 21-5-1977, de laatste op 16-7-1977.

KLEINE KAREKIET *Acrocephalus scirpaceus*

De biotoopomschrijving van de Kleine Karekiet is rietvelden/veldjes, struikgewas en ruigte in de buurt van water of drassige grond. Daar de Eempolder plaatselijk aan deze biotoopeisen voldoet, hebben gedurende alle 6 jaren waarnemingen plaatsgevonden in het broedseizoen, dit in tegenstelling tot de Grote Karekiet. Het relatief grote aantal op 3 juni 1978 (24 ex.) moet aan trekvogels worden toegeschreven. Aangenomen mag worden dat er ook broedgevallen zullen hebben plaatsgevonden. Vroegste waarneming (1 ex.) was op 6-5-1978, de laatste op 13-8-1977 (2 ex.)

GROTE KAREKIET *Aerocephalus arundinaceus*

De Grote Karekiet komt voor in rietkragen, vooral langs open water. Aangezien deze in de Eempolder niet voorhanden zijn, ligt het aantal waarnemingen in de lijn der verwachting: 1 exemplaar op 22-6-1974, 2 exemplaren op 3-7-1976.

SPOTVOGEL *Hippolais icterina*

De waarnemingen hebben alle gedurende de broedperiode plaatsgevonden, zodat er waarschijnlijk enkele broedgevallen zijn geweest. Gezien hun biotoop welke in de polder haast niet voorkomt (maar wel aan de randen) is het te begrijpen dat het aantal waarnemingen maar beperkt is. Het maximum aantal was 5 exemplaren op 22-5-1976. De vroegste waarneming was op 7-5-1977 (1 ex.), de laatste op 13-8-1977 (2 ex.).

BRAAMSLUIPER *Sylvia curruca*

Slechts één waarneming van 1 exemplaar op 25 mei 1974. Dit is geheel begrijpelijk aangezien de Braamsluiper, zoals zijn naam al zegt, een vogel is die van dichte begroeiing houdt.

GRASMUS *Sylvia communis*

Er zijn vijf incidentele waarnemingen gedaan in de jaren 1974, 1977 en 1978 tussen 7 mei en 2 juli. Het maximum aantal was 2 exemplaren op 8 juni 1974.

TUINFLUITER *Sylvia borin*

Drie incidentele waarnemingen, allen in mei van de jaren 1975, 1976 en 1978. In het reservaat schijnen in het verleden wel enkele broedgevallen te hebben plaatsgevonden.

ZWARTKOP *Sylvia atricapilla*

De Zwartkop is een vogel van voornamelijk loofbos en parklandschappen. Dit is een voldoende verklaring voor de incidentele waarnemingen op 7-5-1977 en 6-5-1978 (beiden 1 exemplaar).

TJIFTJAF *Phylloscopus collybita*

De Tjiftjaf mag verwacht worden in loofbossen en parklandschappen met hoog opgaand hout. Gezien het bovenstaande is het in het geheel niet verwonderlijk dat het aantal waarnemingen nog geringer is dan van de Fitis. Er waren vier waarnemingen in de jaren 1973, 1974 en 1978, tussen 26 mei en 7 oktober.

FITIS *Phylloscopus trochilus*

Aangezien alle waarnemingen in de trekperiode hebben plaatsgevonden is het, ook gezien het biotoop aan te nemen dat er geen broedgevallen zijn geweest. De vroegste waarneming was op 10 april 1976 (1 ex.), de laatste op 28 augustus 1976 (2 ex.).

GOUDHAANTJE *Regulus regulus*

Ondanks het feit dat het Goudhaantje gedurende de trek wat minder gebonden is aan een bepaald terreintype (naaldhout) is het toch opvallend dat er in dit gebied nog vijf waarnemingen hebben plaatsgevonden, steeds in oktober van de eerste drie teljaren, met een maximum van 7 exemplaren op 8-11-1975.

VUURGOUDHAANTJE *Regulus ignicapillus*

Er was één waarneming op 7 oktober 1978.

GRAUWE VLEGENVANGER *Muscicapa striata*

Het biotoop van de Grauwe Vliegenvanger is bosranden, parken en grote tuinen. In de Eempolder kan men de vogel aantreffen in de gebiedjes met hoog opgaande struiken en geboomte rond bebouwing, zoals bij het plaatsje Eembrugge.

Snel en behendig jagend vanuit lage uitkijkposten op insecten, nestelt de vogel in boomholten en oude nesten tegen gebouwen aan. Deze trekvogel, die de winter doorbrengt in Zuid Afrika, is het vroegst waargenomen op 7 mei 1977 (2 ex.). De laatste waarneming werd gedaan op 10 september 1977 (1 ex.).

In 1974 - het drukst bezochte jaar - zijn er maximaal 6 exemplaren geteld op 6 juli. Wellicht is hier sprake geweest van meerdere broedgevallen.

BAARDMAN *Panurus biarmicus*

Er werden slechts twee exemplaren waargenomen op 23 november 1974.

ZWARTE MEES *Parus ater*

De enige mees met zwarte kruin en witte nekvlek is als doortrekker éénmaal waargenomen op 27 oktober 1978 in een groepje van 6 exemplaren. Daarbuiten is er op 15 juli 1978 nog een exemplaar waargenomen.

PIMPELMEES *Parus caeruleus*

In de Eempolders voornamelijk waargenomen in de maanden september t/m maart doch ook wel sporadisch in de resterende periode. Het is waarschijnlijk dat de Pimpelmees als zwerver zich heeft opgehouden in de plaatselijke rietveldjes, waar hij bij voorkeur 's winters verblijft. In drie opeenvolgende jaren heeft vermoedelijk een stel pimpels gebroed langs de rand van de bebouwing. Het maximum van 10 exemplaren werd gezien op 10 september 1977.

KOOLMEES *Parus major*

De Koolmees, een bewoner van geheel Europa, heeft ook in de Eempolders een vast plaatsje veroverd. Het hele jaar door is hij in wisselende aantallen tot maximaal 12 exemplaren op 25-9-1976 en 7-10-1978 aangetroffen. Waarschijnlijk was hier sprake van trek. Gezien de telgegevens, hebben er zomers maar enkele broedgevallen plaatsgevonden. Zeker is er genesteld op het terrein van boer Bruinekool en in het geboomte rond het plaatsje Eembrugge en langs de Wakkerendijk/Meentweg.

BOOMKRUIPER *Certhia brachydactyla*

Deze algemene broed- en standvogel van parken, tuinen en bosjes met hoog geboomte is door de jaren heen zeer incidenteel als solitair waargenomen, hoofdzakelijk in de wintermaanden van september t/m maart. In 1973 zijn er op 14 april 2 exemplaren gesignaleerd. Mogelijk een broedgeval in het randgebied van de polder.

KLAPEKSTER *Lanius excubitor*

Er is van de Klapekster slechts één waarneming bekend, namelijk één exemplaar op 12 oktober 1974.

VLAAMSE GAAI *Garrulus glandarius*

Deze soort wordt zelden in dit voor hem onaantrekkelijke biotoop aangetroffen; het maximum aantal was 4 exemplaren op 17 december 1977. Buiten deze waarneming en die van 2 exemplaren op 29 maart 1975 en van 3 op 21 oktober 1978, hebben de andere waarnemingen alle betrekking op solitaire exemplaren.

EKSTER *Pica pica*

De Ekster wordt in kleine aantallen, meestal paarsgewijs, het gehele jaar door waargenomen, in hoofdzaak bij bebouwing (Wakkerendijk, etc.). De hoogste aantallen worden in het najaar waargenomen, met een maximum van 17 exemplaren op 25-9-1976 en 5-11-1977.

Dat dit geen erg geliefde vogel is blijkt uit een waarneming van 2 jagers die een Eksternest bij boer Bruinekool "aan flarden schoten" (6-5-1978). Ook is er een melding van een geval van een "(waarlijk weidelijk) jager die vanuit een rijdende Volvo een Ekster te grazen nam" (14-1-1978).

KAUW *Corvus monedula*

Een bekende verschijning in de Eempolders, waar hij bijna het hele jaar door wordt gezien, meestal fouragerend in grote groepen, met een maximum van 381 exemplaren op 4-12-1976. De aantallen worden in juni - augustus echter beduidend minder, vermoedelijk door broedactiviteiten. De vogels komen waarschijnlijk uit de kolonie in Huizen. Men meldt een slaapplek in de populieren bij de Jonge Jaapweg (op 4-12-1976 360 ex. waargenomen).

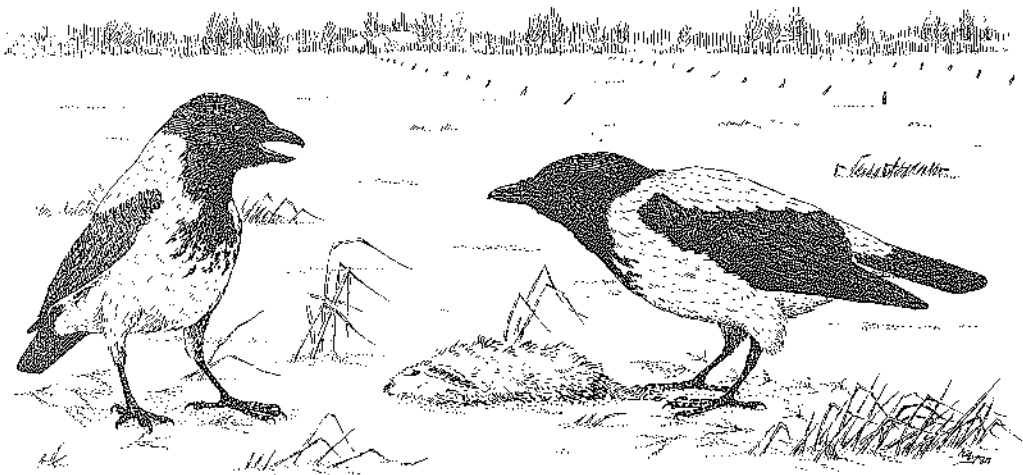
ROEK *Corvus frugilegus*

Een nogal spaarzame verschijning in de Eempolders; waarschijnlijk lag de broedkolonie te ver van de Eempolders verwijderd (Naardermeer). Buiten 2 waarnemingen van resp. 30 ex. op 7-12-1974 en 35 ex. op 23-10-1976, wordt er nog 11 maal melding gemaakt van enkele exemplaren in al die zes jaren. Opvallend is dat er geen enkele zomerwaarneming is, terwijl de Roek in 1978 geheel ontbrak. De vroegste waarneming is op 8-10-1977, de laatste op 13-3-1976. Vermeld kan nog worden dat de Roeken voornamelijk langs de Wakkerendijk worden gezien (b.v. op 14-2 en 13-3-1976).

ZWARTE KRAAI *Corvus corone corone*

Deze vogel is zomer en winter aanwezig, minimaal 5 exemplaren op 22-6-1974, maximaal 304 op 17-1-1976. Normaal is enkele tientallen fouragerende exemplaren. De laagste aantallen komen in het broedseizoen voor; in juli worden ze alweer talrijker. In 1977 werd een broedgeval vastgesteld in de hoge zendmast van het Marine zendstation. Bij harde wind was het de vogel haast onmogelijk bij het nest te komen.

BONTE KRAAI *Corvus corone cornix*

Opvallend is dat de eerste waarnemingen van deze wintergast in het najaar ongeveer op hetzelfde tijdstip liggen, hetgeen ook geldt voor de laatste

waarnemingen in het voorjaar. Daarna verdwijnt hij weer voor een half jaar uit de polders. De laatste voorjaarswaarnemingen vallen tussen 25 maart (1978) en 12 april (1975), de eerste najaarswaarnemingen tussen 11 oktober (1975) en 5 november (1977).

Een uitzondering van een melding van 1 exemplaar op 5 juli 1975 springt er tussen uit. Het ging hier om een verzwakte vogel, die naar een vogelasiel werd gebracht.

SPREEUW *Sturnus vulgaris*

Deze soort is het gehele jaar door aanwezig en dan vaak zeer talrijk. Aantallen van 10.000 exemplaren zijn geen uitzondering (27-3 en 4-12-1976, 26-2 en 12-3-1977). Op teldagen als er sneeuw lag was het laagste aantal 3 exemplaren. Of het hier fouragerende dan wel overvliegende vogels betrof is niet bekend. In de maanden april en mei zijn de aantallen duidelijk minder en worden er in het algemeen enkele honderden exemplaren geteld.

Een enkele keer werd een albino Spreeuw gezien (b.v. 18-11-1978).

HUISMUS *Passer domesticus*

De Huismus is altijd aanwezig, meestal in de nabijheid van de boerderijen. Het feit dat er geen cijfers vermeld zijn op bepaalde data heeft hoogst waarschijnlijk geen betekenis en is zo te zien willekeurig. Vermeldenswaard is de uitschieter op 2 augustus 1975 toen er ca. 1015 exemplaren werden gezien, fouragerend nabij het Raboes aan de Gooimeerkust.

RINGMUS *Passer montanus*

De meeste waarnemingen worden gedaan in de maanden augustus t/m januari, vaak in groepjes van 20 - 30 stuks, met een uitschieter van 2000 fouragerende exemplaren nabij het Raboes op een akker (met gedorst graan) op 25 september 1976. De minste waarnemingen worden in de n winter en het voorjaar gedaan, meestal kleine groepjes van 4   5 exemplaren.

VINKACHTIGEN *Fringillidae*

Deze familie wordt in het telgebied met een aan het seizoen gebonden diversiteit vertegenwoordigd door : Vink, Keep, Groening, Putter, Sijs en Kneu. Vooral op en rond de woonerven van de enkele boerderijen, alsmede op de akkergronden en de met eizen (e.d. bomen) begroeide grenzen van de polder kunnen wij de verschillende vinkachtigen waarnemen. De broedvogels onder hen hebben dan ook elk naar hun eigen voorkeur, uit de bovenstaande situaties een keuze gemaakt om te gaan broeden.

De telgegevens maken ons duidelijk, dat het aantal per telling waargenomen vogels van elk van de bovengenoemde soorten over het algemeen klein is : 1 - 6 exemplaren, uitgezonderd die van de Kneu, welke nader uitgewerkt zal worden.

Uit de telgegevens blijkt :

- dat de Vink voornamelijk in het najaar in wat grotere concentraties wordt gezien;
- dat de Keep een zeldzame verschijning is in de wintermaanden : slechts 8 waarnemingen, waarvan één van 16 exemplaren op 6 december 1975;
- dat de Groenling wat vaker in de zomermaanden wordt gezien dan in de winter, met een maximum van 5 exemplaren op 25 mei 1974 en 25 februari 1978;
- dat er slechts 4 waarnemingen van de Putter in de telgegevens terecht zijn gekomen, waarvan drie in december en één, tevens maximum, van 8 exemplaren op 10 september 1977;
- dat er alleen in de maanden november - februari enkele Sijsjes waargenomen worden, met als hoogste aantal 85 exemplaren op 8 oktober 1977.

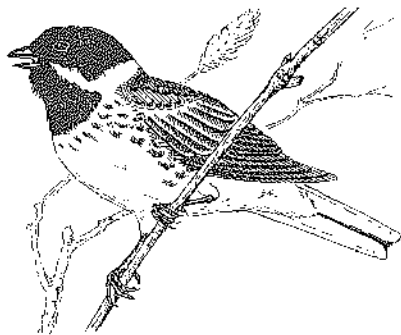
Wat betreft de telgegevens van de Kneu is op te merken, dat deze vinkachtige regelmatigiger dan enige ander soortgenoot in de Eempolder is waar te nemen, behalve in de maanden december - februari. Vanaf maart tot en met november worden zij in aantallen van 10 tot 20 exemplaren waargenomen. Waarschijnlijk wordt de Eempolder in het najaar door grote groepen Kneuen gepasseerd : 216 exemplaren op 25 september 1976 en 300 exemplaren op 9 oktober 1976.

Over het algemeen komt uit de telgegevens het zwervend karakter van deze vinkachtigen tot uiting, gezien de variabele aantallen en data.

GORZEN *Emberizidae*

Op enkele waarnemingen na van de Sneeuwgorz (1 ex. op 6-12-1975 en 31-1-1976) en de Geelgorz (6 ex. op 20-12-1975 en 3 ex. op 14-2-1976), wordt deze familie vertegenwoordigd door de Rietgorz.

RIETGORS *Emberiza schoeniclus*

Vanaf maart tot in september is er een zekere vaste populatie aanwezig, die in aantal schommelt tussen de 10 en 20 exemplaren, met uitschieters van 55 exemplaren op 13 maart 1976 en 45 exemplaren op 6 juli 1974.

In de maand oktober worden er gedurende enkele dagen grote aantallen gesignaleerd (129, 35, 104 en 79 exemplaren in respectievelijk 1973, 1975, 1976 en 1977), waarna het aantal abrupt afneemt tot enkele exemplaren, en zo blijft het tot in maart van het volgend jaar.

Blijkbaar levert de Eempolder 's winters te weinig voedsel op voor grotere aantallen Rietgorzen, hoewel zij dan zaden eten (voornamelijk van riet en allerlei onkruid).

TABELLEN

*

Op de volgende bladzijden worden de aantallen van de waargenomen soorten in de 6 teljaren vermeld in tabelvorm. Ter vereenvoudiging zijn de teldagen van een nummer voorzien, waarvan de exacte datum in onderstaande tabel kan worden opgezocht. Het spreekt vanzelf dat de zes vakken per soort de 6 jaren 1973 t/m 1978 vertegenwoordigen. De soorten die vijfmaal of minder zijn waargenomen zijn niet in de tabellen opgenomen, maar worden op een aparte lijst vermeld op blz. 67.

	1973	1974	1975	1976	1977	1978
1	6-1	5-1	4-1	3-1	1-1	14-1
2	20-1	19-1	18-1	17-1	15-1	28-1
3	3-2	2-2	1-2	31-1	29-1	11-2
4	17-2	16-2	15-2	14-2	12-2	25-2
5	3-3	2-3	1-3	28-2	26-2	11-3
6	17-3	16-3	15-3	13-3	12-3	25-3
7	31-3	30-3	29-3	27-3	26-3	8-4
8	14-4	13-4	12-4	10-4	9-4	22-4
9	28-4	27-4	26-4	24-4	23-4	6-5
10	12-5	11-5	10-5	8-5	7-5	20-5
11	26-5	25-5	24-5	22-5	21-5	3-6
12	9-6	8-6	7-6	5-6	4-6	17-6
13	23-6	22-6	21-6	19-6	18-6	1-7
14	7-7	6-7	5-7	3-7	2-7	15-7
15	21-7	20-7	19-7	17-7	16-7	29-7
16	4-8	3-8	2-8	31-7	30-7	12-8
17	18-8	17-8	16-8	14-8	13-8	26-8
18	1-9	31-8	30-8	28-8	27-8	9-9
19	15-9	14-9	13-9	11-9	10-9	23-9
20	29-9	28-9	27-9	25-9	24-9	7-10
21	13-10	12-10	11-10	9-10	8-10	21-10
22	27-10	26-10	25-10	23-10	22-10	4-11
23	10-11	9-11	8-11	6-11	5-11	18-11
24	24-11	23-11	22-11	20-11	19-11	2-12
25	8-12	7-12	6-12	4-12	3-12	16-12
26	22-12	21-12	20-12	18-12	17-12	30-12
27					31-12	

	JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER															
	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27															
WITGATJE		1						1	1																		
OEVERLOPER	3						5			1		1															
KOKMEEUW	138	28	235	125	147	150	173	159	240	145	197	642	187	82	118	195	504	694	720	289	741	1571	681	399	585	332	
	346	351	352	265	376	278	67	110	393	210	57	257	80	110	142	460	809	1103	752	1156	1637	972	800	696	1013	233	
	214	163	501	74	144	609	104	92	90	129	45	136	123	107	62	87	105	181	733	1013	240	200	160	467	250	770	
	142	585	7	196	365	212	203	36	50	100	16		95	116	516	335	1015	636	370	439	234	546	310	590	233	460	
	140	460	125	516	880	719	191	200	107	273	516	395	48	60	302	162	735	675	695	401	929	714	740	595	296	453	228
	208	320	17	88	469	462	95	62	68	338	75	157	180	326	404	418	400	490	402	899	427	275	361	136	213	34	
	46	5	59	67	13	26	13	5	3				1	1	18	10	42	44	48	18	64	77	76	12	42	76	
	62	39	87	53	107	18	4	1	5	2	1	5		9	8	43	48	91	45	36	24	46	14	47	41	38	
	10	32	9	58	46	83	15	13	1	2		3	1	17	3	22	27	23	14	29	34	30	60	42	35	52	
	47	39		32	9	41	18	1	1				3	2	1	86	50	57	39	23	38	56	64	67	18	37	
	71	98	71	102	82	39	2	24		4						9	23	82	71	22	38	10	63	103	19	49	36
	26	33	17	18	40	32	9		5			22	12	28	26	17	95	45	45	45	48	45	64	41	244	30	
	1																						1				
												2															
		1																									
																1											
	1																										

	HOUDUIF												TURKSE TORTEL												TORTELDUIF												KOEKOEK												RANSUIL											
JANUARI	FEBRUARI		HAART		APRIL		MEI		JUNI		JULI		AUGUSTUS		SEPTEMBER		OKTOBER		NOVEMBER		DECEMBER																																							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27																																		
161	594	178	656	367	375	75	356	404	10	217	149	31	22	208	89	172	80	53	57	182	74		23			5																																		
34	252	231	296	769	368	421	239	196	146	80	167	3	43	20	205	31	55	46	10	7	91	4	175			19																																		
195	147	121	624	430	291	39	373	10	35	17	78	55	108	104	244	44	22	95	16	68	60	120	107	61		40																																		
24	61	1	34	362	139	70	333	12	14	64	535	50	50	81	396	59	81	70	138	36	47	32	34	21		2																																		
118	26	6	37	26	52	53	8		50	62	185	45	367	315	77	335	297	63	214	154	36	145	137	272	546	646																																		
1316	492	240	703	1740	911	385	42	191	115	114	106	77	196	26	88	601	180	157	88	205	35	18	10	45		502																																		
								2						7	4						1																																							
									6	4			2																																															
							2		1	1	1	5				1	1	2	2			9	1	9	1	25																																		
			1													29	3	1	1	1	11	2				1																																		
2			5								2		3									2				4																																		
								3	1											2																																								
												2		4	2																																													
									5		18		4	5	2			2		1																																								
												1			3					1																																								
											6	2	2		3	5	2																																											
													3	2	7	2		3																																										
										1																																																		
											1	2		1			1																																											
3	4			5	2	2	2	2			2																																																	
		1					1																																																					
1	3	1	3		2	1	1	1	1							3																																												
												1																																																
																2																																												

		JANUARI		FEBRUARI		MAART		APRIL		MEI		JUNI		JULI		AUGUSTUS		SEPTEMBER		OKTOBER		NOVEMBER		DECEMBER					
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
GRASPIEPER																													
G. KWIKSTAART																													
W. KWIKSTAART																													
WINTERKONING																													
HEGGEMUS																													
	1																												
	2																												
	3																												
	4																												
	5																												
	6																												
	7																												
	8																												
	9																												
	10																												
	11																												
	12																												
	13																												
	14																												
	15																												
	16																												
	17																												
	18																												
	19																												
	20																												
	21																												
	22																												
	23																												
	24																												
	25																												
	26																												
	27																												

	JANUARI		FEBRUARI		MAART		APRIL		MEI		JUNI		JULI		AUGUSTUS		SEPTEMBER		OKTOBER		NOVEMBER		DECEMBER				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
	42	58	77	24	60	15														3	29	19	56	67	58		
	65	69	66	62	115	12	2													55	56	17	49	42			
	103	51	73	106	85	46	24	1			1									20	3	31	39	30	76		
	29	65	38	75	58	88	4													1	42	25	31	56			
	61	84	56	73	88	10	1	4													20	25	87	55	79		
	30	73	72	76	14	1														6	7	17	20	22	29		
	33	6	107	187	855	950	661	1750	46	210	355	1516	2458	2992	1972	636	551	1603	2310	1495	1948	2980	814	819	775	739	
	800	5100	3565	1825	2775	1205	843	460	808	585	1303	1319	510	980	1360	1192	1271	570	1850	1750	635	11073	1515	1711	1040	715	
	1733	498	1983	2120	783	4800	300	194	154	131	410	2070	942	870	555	477	420	620	8534	1600	612	230	581	835	1035	610	
	895	2783	3	591	1900	1061	10300	487	260	200	44	1925	2670	485	896	976	880	1790	2080	743	2090	1975	2340	2650	11200	350	
	420	2800	5920	975	9400	9355	7050	620	206	350	715	1150	515	1500	3869	440	1980	4000	820	680	2350	3900	1395	3000	780	1650	650
	1930	4260	23	3640	3300	6110	1310	225	548	360	1510	350	970	2260	2000	910	2000	3600	1236	4417	2046	5150	2053	150	4670	53	
	1			4	2	2	4		2	3	11	45	70	20	135	10	25	14	12	12	12	12	19			7	
	2	4	20	2	13	10	3	4	19	6	70	34	30	58	22	1	675	200	210	20	18	75	3	2			
	6	10	19	26	6	40	6	19	35	11	46	36	31	44	87	1015	8	13	37	31	17	2	5	25	42	45	
	55	22	20	19	57	62	25	36	17	13	6	30	3	101	25	97	205	128	62	81	67	77	2	21	12	35	
	32	25	39	5	6	20	12	10	22	55	25	35	14	54	55	91	50	28	48	66	83			15	40		
	20	22	30	10	4	20	12	23	18	5	25	5	10	2	5	53	150	4	35	14	7	6	24	5	10		
																							12			3	
										3	2	3	1						1				21	7			
												5			20	8	19		1		38	32	21	52			
	30			4	4	4		2	1						1	11	1	10	2000	2	16	4	17	1	25		
	7	1							1					3	1	1	12			39	69	2		20	20		
									4	1										32	2		150	5			
				4	4			2			1	1	1	2					1	11			3	3			
	2	4	3	9	3			1	3	1	1	1	2		2				2		2	1	2	2	2		
	6	1	3	1	6			1	2	2	1	1	1						2	63	54	31	1	11	8		
	1		1	3	5			3	1	1	1	3	3						1	10	7		1				
										1	1	3	1								85	4	17	1	3	11	
	6							1		1	4	1								2	6	8					

INCIDENTELE WAARNEMINGEN

Deze lijst betreft de soorten die maximaal 5 x werden waargenomen in de telperiode en die niet zijn opgenomen in de tabellen.

Ooievaar	1 ex. 10-5-75
Lepelaar	1 ex. 30-8-75
Wilde Zwaan	18 ex. 28-2-76, 17 ex. 24-4-76
Kleine Rietgans	8 ex. 5-1-74
Brandgans	9 ex. 20-12-75, 1 ex. 14-2-76, 3 ex. 28-1-78
Casarca	2 ex. 18-12-76, 15-1 + 12-3-77, 1 ex. 11-3-78
Middelste Zaagbek	16 ex. 16-2-74, 1 ex. 2-3 + 7-12-74, 18-1-75
Ruigpootbuizerd	1 ex. 6-1 + 8-12-73, 6 + 20-11-76, 18-11-78
Roodpootvalk	1 ex. 3-6-78
Waterral	1 ex. 14-9-74, 11-10-75
Kraanvogel	23 ex. 2-12-78
Kluut	2 ex. 11-5-74, 1 ex. 26-4-75
Zilverplevier	9 ex. 1-9-73, 1 ex. 19-1-74, 1-2-75, 6 ex. 26-4-75, 1 ex. 13-9-75, 2 ex. 27-3-76
Bokje	1 ex. 30-3-74
Groenpootrutter	7 ex. 14-8-76, 2 ex. 11-9-76, 1 ex. 12-3 + 18-6-77
Kleine Jager	1 ex. 14-9-74
Steenuil	1 ex. 7-10 + 30-12-78
Grote Bonte Specht	1 ex. 14-9 + 7-12-74, 12-4, 11-10 + 22-11-75
Oeverzwaluw	3 ex. 3-7-76, 6 ex. 14-8-76, 8 ex. 10-9-77, 1 ex. 1-7-78
Boompieper	2 ex. 10-5-75
Rouwkwikstaart	1 ex. 26-4-75
Nachtegaal	1 ex. 8-5-76
Blauwborst	1 ex. 3-6-78
Zwarte Roodstaart	1 ex. 10-4-76, 2 + 30-7-77, 22-4-78, 3 ex. 15-7-78
Gekr. Roodstaart	1 ex. 28-4-73, 2 ex. 23-6-73, 1 ex. 25-5-74
Roodborsttapuit	1 ex. 25-9-76, 30-7-77
Beflijster	1 ex. 14-4-73, 13-4-74
Snor	1 ex. 3 + 31-7-76, 21-5-77, 22-4-78
Bosrietzanger	2 ex. 25-5-74, 1 ex. 21-6-75, 19-6-76, 21-5-77, 2 ex. 16-7-77
Grote Karekiet	1 ex. 22-6-74, 2 ex. 3-7-76
Braamsluiper	1 ex. 25-5-74
Grasmus	1 ex. 25-5-74, 2 ex. 8-6-74, 1 ex. 7-5 + 2-7-77, 3-6-78
Tuinfluitter	1 ex. 24-5-75, 22-5-76, 20-5-78
Zwartkop	1 ex. 7-5-77, 6-5-78
Tjiftjaf	1 ex. 26-5 + 18-8-73, 8-6-74, 7-10-78
Goudhaantje	2 ex. 13-10-73, 12-10-74, 5 ex. 11-10-75, 3 ex. 25-10-75, 7 ex. 8-11-75
Vuurgoudhaantje	1 ex. 7-10-78
Baardmannetje	2 ex. 23-11-74
Zwarte Mees	1 ex. 15-7-78, 6 ex. 7-10-78
Boomkruiper	2 ex. 14-4-73, 1 ex. 15-3-75, 11-9 + 18-12-76, 21-10-78
Klapekster	1 ex. 12-10-74
Putter	6 ex. 22-12-73, 8 ex. 10-9-77, 1 ex. 2-12-78, 2 ex. 30-12-78
Sneeuwgorst	1 ex. 6-12-75, 31-1-76
Geelgorst	6 ex. 20-12-75, 3 ex. 14-2-76

VERANTWOORDING VAN DE INHOUD PER AUTEUR

Voorwoord	
Eemland - vroeger en nu	mevr. H.W. Reddingius
Eemland - land van wei en water	S.H. Poelstra
Trias biologica	S.H. Poelstra
Fuut- en reigerachtigen, Aalscholver, eenden, ganzen en zwanen	mevr. H.W. Reddingius
Stootvogels, Ooievaar en Lepelaar	L.G. Persijn
Patrijs, Fazant, Waterral	H.P. Vos
Waterhoen en Meerkoet	R.P.H. van Maanen
Steltlopers	P. van der Poel
Meeuwen en sterns	A.G.H.W. Pluister
Duiven en Koekoek	F. Hoes
Gierzwaluw, zwaluwen, piepers	N.A. Klippel
Grote Bonte Specht, Veldleeuwerik, Gele Kwikstaart t/m Roodborst	H.P. Vos
Blauwborst t/m Tapuít	R.P.H. van Maanen
Lijsterachtigen	G.I. Rieken
Snor t/m Vuurgoudhaantje	N.A. Klippel
Grauwe Vliegenvanger t/m Boomkruiper	mevr. A.C. Hartlief
Klapekster t/m Ringmus	H.P. Vos
Vinkachtigen en Gorzen	R.P.H. van Maanen
Epiloog	S.H. Poelstra

Aan de Eempolder tellingen werkten mee :

O. de Graaff, F. Griffioen, mevr. A.C. Hartlief, F. Hoes,
D.A. + T. Jonkers, J. Klein, mej. A. van Leyden, R.P.H. v. Maanen,
H. Moerman, L.G. + M.J. Persijn, A.G.H.W. Pluister, P. v.d. Poel,
S.H. Poelstra, H. Pollema, J. + H.W. Reddingius, G.I. Rieken,
mej. C.M.T.I. Rosier, L.F. Rijnja, L. Stomp, A. Vermeule,
Y.S. Vogel, H.P. Vos, J. + A. v.d. Werf, I.C. v. Woersum

E P I L O O G

Eemland, een groots weidegebied. Maar toch
De Kwartelkoning is verdwenen, de Velduil wordt
bijna niet meer aangetroffen. Zomertaling,
Tureluur en Gele Kwikstaart lopen duidelijk terug.

Hoelang zullen we de spectaculaire baltsvluchten
van de Watersnip en de schijngevechten van de
Kemphaantjes nog kunnen bewonderen ?

En in hoeverre vormen intensievere beweiding en
bewerking van de weilanden en grondwaterpeilverla-
ging een bedreiging voor natuur en milieu -
en daarmee voor het vogelleven - van het Eemland ?

Zullen we erin slagen dit land levend en ongerept
te houden, wij boeren, recreanten, vissers en
natuurvorsers samen ?

Houden we het mooi, dit Eemland ?
Of ?

*

